

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Štěpánka Navrátilová

Klíčové faktory pocitu bezpečí queer osob v kontextu queer prostorů

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Michal Pitoňák, Ph.D.

Praha 2025

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 6. 2025

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat několika významným lidem. Především chci poděkovat a vyjádřit svou vděčnost RNDr. Michalovi Pitoňákovi, Ph.D., za vedení této práce po odborné i morální stránce, za jeho čas, podporu, vstřícný přístup, trpělivost, a cenné rady, které si s sebou ponesu do dalšího studia.

Dále děkuji mé rodině a přátelům za povzbuzení a oporu, kterou mi byli po dobu celého studia. Zvláštní poděkování směřuje všem, kteří se zúčastnili mého výzkumu a kteří mají velký podíl na jeho uskutečnění – děkuji za vaši důvěru a čas, který jste mi věnovali.

Nakonec bych chtěla poděkovat mé kamarádce Elišce, která mi na začátku studia podala pomocnou ruku, když jsem ji nejvíce potřebovala, a která do mě vkládala důvěru, na kterou se nezapomíná. Tuto práci bych jí chtěla s vděčností věnovat.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá pocitem bezpečí queer osob v queer prostorech. Cílem práce je identifikovat klíčové faktory, které pocit bezpečí ovlivňují, a ukázat, jak se tyto faktory prolínají s identitami a každodenními zkušenostmi těchto osob. Výzkum vychází z kvalitativní metodologie a je ukotven ve feministickém a intersekciónálním rámci. Primárními výzkumnými metodami jsou hloubkové rozhovory s queer osobami a nástroj Relief Maps, který umožňuje vizualizovat vztah mezi sociální, psychologickou a geografickou dimenzí. Výsledky ukazují, že pocit bezpečí je ovlivňován strukturou vztahů v daném prostoru, mírou očekávané diskriminace a sociální podporou, nikoliv pouze jeho fyzickými charakteristikami. Dále také ukazuje, jak zúčastněné osoby chápou a vnímají queer prostory a jaký pro ně mají význam. Práce ukazuje, že queer prostory nejsou automaticky bezpečné, ale jejich vnímání se dynamicky mění v závislosti na sociálních faktorech a individuální zkušenosti. Výzkum tak přináší vhled do komplexity pocitu bezpečí a do jeho formování v konkrétních prostorech u queer osob.

Klíčová slova: queer prostory, queer osoby, bezpečné prostory, pocit bezpečí, intersekcionalita

Abstract

This thesis explores queer people's sense of safety in queer spaces. The aim of the thesis is to identify the key factors that influence feelings of safety and to show how these factors intersect with people's identities and everyday experiences. The research is based on a qualitative methodology anchored in a feminist and intersectional framework. The primary research methods were in-depth interviews with queer persons and the Relief Maps tool, which allows for visualizing the relationship between the social, psychological and geographical dimension. The results show that the feeling of safety is influenced by the structure of relationships in a given space, the level of expected discrimination and social support, not only by its physical characteristics. It also shows how the participants understand and perceive queer spaces and what meaning they have for them. The work shows that queer spaces are not automatically safe, but that perceptions of them change dynamically depending on social factors and individual experience. The research thus provides insight into the complexity of feeling safe and how it is shaped in specific spaces for queer people.

Keywords: queer spaces, queer people, safe spaces, feeling safe, intersectionality

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Pocit bezpečí	10
1. 1. Vyjednávání bezpečí ve vztahu k individuálním prožitkům	10
2. Queer osoby a společnost	11
2. 1. Pojem queer	11
2. 2. Queer jako politický postoj a dekonstrukce kategorií	12
2. 3. Teorie menšinového stresu	13
2. 4. Intersekcionalní přístup	14
3. Heteronormativita	16
3. 1. Heteronormativita každodenních prostorů	16
3. 2. Queer osoby v heteronormativních prostorech	17
3. 4. Strategie queer osob v heteronormativních prostorech	18
3. 4. 1. Passing: přechod neviditelností	18
3. 4. 2. Maskování: minimalizování viditelnosti	19
3. 3. 3. Coming out: odhalení identity	20
4. Queer prostory jako alternativa heteronormativních prostorů	21
4. 1. Queer prostory	21
4. 2. Queer prostory jako queer safe spaces	23
4. 3. Rámce queer safe spaces	24
METODOLOGICKÁ ČÁST	28
1. Výzkumný rámec	28
2. Výběr spoluautorstva	28
3. Výzkumná metoda	30
3. 1. Kvalitativní přístup	30
3. 2. Intersekcionalní vizualizace pomocí nástroje Relief Maps	31
4. Reflexe pozice autorky a důvod vzniku práce	34
5. Průběh sběru dat	35
6. Etické aspekty výzkumu	37
ANALYTICKÁ ČÁST	38
1. Profily spoluautorstva	38

2. Klíčové faktory tvořící bezpečí v (queer) prostorech _____	46
Domov _____	46
Veřejný prostor _____	49
Veřejná doprava _____	52
Zdravotní zařízení _____	54
Vzdělávací prostory _____	57
Virtuální prostory _____	60
Festival Pride _____	62
Queer kluby a bary _____	64
Komunitní centra _____	66
Queer ulice _____	68
Závěr _____	70
Bibliografie _____	72
Přílohy _____	78

Úvod

Pocit bezpečí je jednou ze základních potřeb každé osoby a nezbytnou podmínkou plnohodnotného života. Přesto ho nelze chápat jako samozřejmý, univerzální či automatický stav, protože takový pohled by přehlížel jeho hluboce subjektivní, situovanou a každodenní dimenzi. Bezpečí se totiž tvoří, potvrzuje a vyjednává v konkrétních sociálních vztazích, interakcích a symbolických i fyzických prostorech (Hartal, 2018). Není tak rovnoměrně přístupné všem, protože jeho míra a intenzita jsou podmíněny i tím, zda jednotlivci zapadají do norem většinové společnosti (Roestone Collective, 2014).

V případě queer osob tento proces vyjednávání bezpečí nabývá hlubších a vrstevnatějších podob. Za queer osoby lze považovat ty osoby, které svou genderovou identitu či sexuální orientaci vnímají jako fluidní, nebo ty osoby, které užívají pojem queer v umbrella pojetí (viz str. 12). Jejich prožívání bezpečí je formováno nejen konkrétními zkušenostmi, ale i širšími strukturami, jako je heteronormativita, která formuje společenská očekávání a každodenní prostory (Robinson, 2016). V těchto prostorech jsou queer osoby často nuceny přizpůsobovat se, skrývat, maskovat či obhajovat svou identitu pro zachování důstojnosti a bezpečí. Prostor tak nefunguje jako kulisa pro dění, ale stává se aktivním spoluvůrcem bezpečí (Hartal, 2018). V reakci na tyto prvky vznikla potřeba vytvářet queer prostory, které mají nabídnout úlevu od tlaku heteronormativity a prostor pro autentické bytí (Pitoňák, 2013a). Ani queer prostory však nelze vnímat jako univerzálně bezpečné, protože i v nich mohou vznikat nové formy hierarchií, které mohou omezovat jejich inkluzivitu (Hartal, 2018).

Tato bakalářská práce se věnuje tomu, jaké faktory formují pocit bezpečí jednotlivých queer osob právě v queer prostorech a jak se tyto faktory proměňují v závislosti na jejich genderové identitě, sexuální orientaci a dalších diskriminačních faktorech. Výzkum je veden kvalitativním způsobem prostřednictvím hloubkových rozhovorů s využitím vizualizačního nástroje Relief Maps, který umožňuje zachytit a zobrazit komplexní prožívání bezpečí skrz sociální, psychologickou a prostorovou dimenzi (Rodó-de-Zárate, 2014).

Je rozdělena do tří hlavních částí — teoretické, metodologické a analytické. Teoretická část je postavena na několika klíčových konceptech, mezi které patří pocit bezpečí, queer osoby, heteronormativita a queer prostory. Druhá část se věnuje metodologii výzkumu, konkrétně výzkumnému rámci, sběru dat, spolupráci se spoluautorstvem, reflexi pozice ve výzkumu a nezbytné etické rovině. Analytická část představuje zúčastněné osoby a interpretuje nasbíraná data, skrz které popisuje rozmanité způsoby formování a prožívání pocitu bezpečí v konkrétních prostorech.

Nejde o návod, jak vytvořit ideální bezpečný prostor, ale spíše o snahu porozumět komplexnímu prožívání bezpečí u queer osob a poukázat na jeho proměnlivost. Přesvědčení autorky, a zároveň samotná práce, vychází z postoje, že si rozmanitost osob žádá různorodé přístupy k bezpečí, a že skutečně bezpečné prostředí můžeme tvořit pouze tehdy, pokud vyslyšíme ty hlasy, které bývají často opomíjeny. Tato práce má tak za cíl nejen přispět k porozumění vztahu mezi bezpečím a queer prostory, ale také nabídnout prostor, kde budou tyto hlasy slyšeny, uznány a reprezentovány.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Pocit bezpečí

Bezpečí představuje klíčovou lidskou potřebu a funguje jako široký, vícevrstevnatý stav, který zahrnuje jak fyzickou, tak sociální či emoční rovinu, které se vzájemně prolínají (Hartal, 2018). Fyzická rovina zahrnuje ochranu před fyzickým násilím či jinými formami přímé agrese. Sociální rovina se váže k autenticitě, tedy možnosti být sám sebou, a to v sociálních vztazích a komunitách. Emoční rovina se vztahuje k duševní pohodě, klidu a vnitřní stabilitě (Hartal, 2018). Jde o komplexní koncept, který se odvíjí od individuálních, sociálních a kulturních faktorů.

Psychologický přístup reprezentuje mimo jiné Maslow, který bezpečí vnímá jako absenci nebezpečí, tedy stav ochrany. Ve své pyramidě základních lidských potřeb řadí potřebu bezpečí hned za základní fyziologické potřeby (McLeod, 2023). Podle Giddense (překl. Müller, 2023) nejde však pouze o absenci nebezpečí, ale zároveň o emocionální stav, kdy máme pocit kontroly nad našimi životy, jsme schopni náš život předpokládat a důvěřujeme světu okolo nás. Ve společenskovědním diskurzu se tak bezpečí opakovaně spojuje s prožitky kontinuity, důvěry, stability a úlevy. Tyto prožitky můžeme chápat na obecnější úrovni, ale je nezbytné vnímat subjektivitu prožívání tohoto pocitu.

Bezpečí se proto stává něčím, co nelze chápat jako statický fakt, ale jako proměnlivý, neustále vyjednávaný a situovaný proces. V různých společenských kontextech je možnost jeho dosažení nerovnoměrně distribuována. Zatímco některé osoby získávají bezpečí pouze skrze své společenské postavení, jiné osoby ho musí aktivně a opakovaně vyjednávat (Roestone Collective, 2014; Hartal, 2018). Tento aspekt bude rozveden na individuální rovině prožívání a dá podnět k reflexi specifických zkušeností znevýhodněných skupin, konkrétně queer osob, jejichž prožívání bezpečí je odlišné od prožívání většinové populace.

1. 1. Vyjednávání bezpečí ve vztahu k individuálním prožitkům

Dle Roestone Collective (2014) je pocit bezpečí formován individuálními zkušenostmi a nelze jej vnímat jako univerzálně platný. Proto vždy nemusí spadat do rámců objektivního chápání. To, co je pro jednu osobu bezpečné, může být pro jinou ohrožující. Bezpečí tedy neexistuje objektivně nebo absolutně, ale je vždy kontextuální a odvíjí se od subjektivního vnímání.

Tuto teorii dále rozvíjí Hartal (2018), která ukazuje, že nejde o automatický pocit, který vzniká a trvá, ale jde o neustále proměnlivý proces, ve kterém je nutno bezpečí opakovaně vyjednávat a udržovat. V každém konkrétním prostoru se bezpečí opakovaně definuje, reflektuje, udržuje, komunikuje a přizpůsobuje aktuálním potřebám či situacím. Zároveň však poukazuje na křehkost bezpečí, kdy se osoby i v tzv. bezpečných prostorech mohou cítit ohrožené, v závislosti na daném kontextu. Proces vyjednávání bezpečí je tak v závislosti na prostoru neustále situovaný a ani bezpečné prostory nelze vnímat jako homogenní prostory bez možného rizika (Roestone Collective, 2014).

Tento proces vyjednávání je obzvlášť intenzivní u osob, které čelí diskriminaci, marginalizaci či násilí. Proces vyjednávání bezpečí je úzce spojen s mocenskými strukturami, kdy některé osoby cítí bezpečí pouze proto, že jejich identita spadá do norem většinové společnosti, zatímco jiné osoby jsou nuceny o něj aktivně bojovat a jsou nuceny ho opakovaně vyjednávat (Roestone Collective, 2014). Z těchto důvodů je nutno zohledňovat především subjektivní vnímání daného prostoru a možnosti, jak v něm jednotlivé osoby mohou autonomně existovat. Důležité je tak věnovat pozornost tomu, jak se propojuje prostor a konkrétní osoby, protože některé skupiny musí aktivně vytvářet bezpečné prostory v reakci na exkluzi z každodenních prostorů. Zvláštní pozornost bude v následující kapitole věnována specifickým zkušenostem queer osob, jejichž prožívání bezpečí je úzce spojeno s jejich identitami, každodenními interakcemi a strukturálními nerovnostmi.

2. Queer osoby a společnost

Normativní společnost a struktury nepočítají s existencí genderové a sexuální rozmanitosti. Aby bylo možné analyzovat každodenní realitu queer osob, je nutné objasnit samotný pojem *queer*, na který bude v průběhu práce opakovaně odkazováno.

2. 1. Pojem queer

Anglický pojem *queer* z lingvistického hlediska prošel bouřlivým vývojem. Tento termín byl od 16. století využíván k označení podivného či zvláštního. Ve 20. století přišel sémantický obrat, kdy se slovo *queer* začalo používat pro urážku či zesměšnění homosexuálů (Pitoňák, 2014). Od 90. let se pojem stal nástrojem aktivistického odporu proti útlaku neheterosexuálních osob a nabyl nových významů. V akademické a aktivistické sféře se stal „*zastřešujícím termínem, který označoval sexuální identity lidí, kteří nechtěli mít sexuální*

identitu, která by byla společensky srozumitelná a potencionálně exkluzivní“ (Pitoňák, 2014, str. 138). Pojem popisuje sexuální a genderovou rozmanitost a je pro každého, kdo se neidentifikuje jako heterosexuální či cisgender (Smetáčková a Macháčková, 2024). V LGBTQ+ komunitě je pojem queer vnímán jako zastřešující pojem pro osoby, které se neidentifikují v rámci tradičních kategorií genderové identity či sexuální orientace. Toto *umbrella* pojetí tak umožňuje jedincům vyjádřit svou identitu bez nutnosti zařazení do pevně vymezených škatulek (Brant, 2017).

Dnes se pojem queer nejčastěji vztahuje ke “Q” v akronymu LGBTQ+ a je zbavený své historické negativní konotace (Pitoňák a Macháčková, 2023), i když se jeho vnímání liší podle kulturního a geografického kontextu. Jde o zastřešující akronymum, které do sebe zahrnuje sexuálně identitní pojmy i genderové identity, a to konkrétně pojmy lesba, gay, bisexuál, trans, queer nebo questioning, s ohledem a uvědoměním si dalších rozmanitých sexuálních identit, které nejsou přímo uvedeny, a to znakem plus (Pitoňák a Macháčková, 2023; Smetáčková a Macháčková, 2024).

Toto akronymum je však z několika ohledů problematické. Například pořadí písmen, může působit hierarchicky, a propojení sexuálních a genderových identit v jednom označení může zastřít specifické zkušenosti osob (Pitoňák, 2021). Z výše zmíněných důvodů bude v této práci využíván primárně pojem queer, jelikož lépe vyjadřuje fluiditu sexuálních a genderových identit, které mohou být při kategorizování v LGBTQ+ akronymu omezující. Pojem *queer* tak využívají osoby, které svou sexualitu a gender vnímají jako fluidní, tak i ty osoby, které svou identitu nechtějí vyjadřovat jednoznačně a využívají tak jeho *umbrella* významu.

2. 2. Queer jako politický postoj a dekonstrukce kategorií

Nejde však pouze o genderové a sexuální identity, ale i kritický a politický postoj ke společnosti. Dle Jagose (1996) je queer zároveň radikální kritika normativních představ o sexualitě a genderu. Odmítá pevné kategorie sexuálních a genderových identit, které mohou vycházet z binárního myšlení, čímž zdůrazňuje jejich fluiditu. Její teoretický přístup zahrnuje osoby, které nespádají do heteronormativních rámců společnosti. Queer teorie tak vychází z přesvědčení, že jsou identity proměnlivé a odvíjí se od sociálního kontextu, ve kterém se objevují. Odmítá binární dělení na ženské a mužské, nebo heterosexuální či homosexuální. Queer teorie chápe gender i sexualitu spíše jako škálu identit než jako kategorie, do kterých musí lidé spadat (Jagose, 1996).

Podobný přístup má i Warner (1993). Upozorňuje, že queer je označení jak pro identitu, tak zároveň způsob myšlení a přístupu ke světu, který destabilizuje heteronormativní rámce, jež jsou ve společnosti dominantní. Queer identita tedy může být prožívána a vnímána jako fluidní a není třeba ji omezovat na různé kategorie tvořené binárním myšlením. Zároveň je kritická vůči normativním společenským strukturám, které mají v binárním myšlení původ. Tento kritický přístup a samotná existence queer osob narušuje základy společenského řádu, který funguje na binárním principu. Warner (1993) tento princip kritizuje a označuje ho za nástroj sociální kontroly bez uvědomění si lidské rozmanitosti.

Queer osoby se tak dostávají do konfliktu s normativní společností, která je postavena na heteronormativních institucích, jako je například rodina, právo, nebo stát. V těchto institucích jsou queer osoby často marginalizovány, což se projevuje například v omezeném právním uznání vztahů queer osob, v diskriminaci na pracovišti či ve veřejném prostoru (Warner, 1993).

Samotné identifikování se jako queer je tedy osobním postojem, který se váže k genderovým či sexuálním identitám, a zároveň politickým aktem proti samotnému statusu quo, který je zakořeněný v heteronormativních strukturách (Jagose, 1996; Warner, 1993). Strukturální nesouhlas mezi queer existencí a heteronormativním společenským řádem může mít hluboké psychologické důsledky. Opakovaná konfrontace s normativními očekáváním, marginalizace a zkušenosti s diskriminací vedou k chronickému stresu, který ovlivňuje psychické zdraví. Tyto dopady podrobně popisuje teorie menšinového stresu.

2. 3. Teorie menšinového stresu

Meyer (1995, 2003) rozpracoval teorii menšinového stresu a pozornost věnoval i genderovým a sexuálním minoritám. Zaměřuje se na stresory, které jsou specifické pro stigmatizované menšiny a nepociťují je osoby, které svou sexualitou či genderem spadají do heteronormativních rámců. Vychází z předpokladu, že osoby v menšinové skupině zažívají současně s běžnými životními stresy i stres, který vyplývá ze společensky znevýhodněné pozice. Tento stres je chronický, společensky produkováný a specifický pro danou skupinu (Pitoňák, 2022). U queer osob se vyskytuje jako výsledek stigmatizace, diskriminace, společenského odmítání nebo institucionálního znevýhodnění. Nejedná se o individuální problém, ale o dopady strukturálních nerovností ve společenském uspořádání, které je založený na heteronormativitě.

Meyer (1995, 2003) rozlišuje distální a proximální stresory. Distální stresory jsou vnější a objektivní události a procesy, které zahrnují konkrétní zkušenosti s diskriminací, násilím či marginalizací. Proximální stresory jsou naopak vnitřní a subjektivně prožívané procesy a faktory, jež zahrnují například internalizovanou homonegativitu, strach, očekávání odmítnutí, nebo také pocit nutnosti skrývat vlastní identitu. Oba dva typy stresorů se vzájemně prolínají, kumulují a posilují, což vytváří prostředí chronického psychického zatížení. To může mít za následek vyšší výskyt duševních potíží, například ve formě sebevražedných myšlenek, úzkostných poruch, depresí či závislostí, který je vyšší mezi queer osobami v porovnání s většinou společnosti.

V empirických datech z výzkumů Pitoňáka, Potočára a Formánka (2024) je tento vyšší výskyt přímo demonstrován. Nejvyšší výskyt jakýchkoliv mentálních obtíží se objevil v 52,27 % u gayů a leseb, následně ve 33,33 % u bisexuálních osob a ve 25,93 % u jinak sexuálně rozmanitých osob. Všechny tyto tři výsledky ukazují vyšší výskyt mentálních obtíží v porovnání s heterosexuálními osobami, kde se mentální potíže objevily u 18,85 % dotazovaných. Rozdílný výskyt duševních potíží se tak objevuje různě i napříč queer komunitou (Pitoňák, 2022).

Meyerova teorie (1995, 2003) zároveň poukazuje na podstatu ochranných faktorů, které mohou tyto negativní dopady menšinového stresu zmírnit. Patří mezi ně například přijetí ze strany rodiny, soudržnost komunity, dostupnost podpurných komunit, pozitivní reprezentace v médiích či institucionální a právní uznání queer vztahů a identit.

Teorie menšinového stresu tak přispívá k porozumění o vlivu strukturálního útlaku na duševní zdraví nejen queer osob, ale i k porozumění v dalších oblastech stresu, který je daný stigmatem. V aktuálních přístupech queer výzkumů se proto dává stále větší důraz na intersekcionalitu, která umožňuje zachytit komplexní prožívání marginalizace či diskriminace skrz propojení více forem útlaku.

2. 4. Intersekcionalní přístup

„Intersekcionalita, někdy též v češtině označována jako křížení nerovností, je myšlenka vycházející z feministické teorie a porozumění, že zkušenosti lidí nelze jednoduše dělit pouze do oddělených kategorií, jakými jsou socio-ekonomické postavení, gender, etnicita, národnost nebo sexualita, ale že je potřeba vnímat je komplexněji ve vzájemné intersekcii“ (Pitoňák a Macháčková, 2023: 9). Intersekcionalní přístup tedy zohledňuje komplexnější křížení různých pozic, které sice působí na všechny, ale odlišným způsobem. Nejde pouze o sčítání

diskriminačních pozic, ale o jejich prolínání, které je silně kontextuální a závislé na prostoru a čase, ve kterém se nacházíme (Křížková, 2018).

Podobně jako v jiných částech textu, i u intersekcionalního přístupu je důležité nevnímat uvedené kategorie jako striktní, jelikož si intersekcionalní přístup otevřenost přímo vyžaduje, což je vidět i na samotném vývoji. Když se vlivem druhé vlny feminismu tento přístup začal rozvíjet, dával důraz pouze na dvě nerovnosti — třídu a gender. Rasa a etnicita byla zahrnuta až později vlivem multirasového feminismu (Kolářová, 2008). Samotný pojem *intersekcionalita* byl použit až Kimberlé Crenshaw v roce 1989, která upozornila na prolínání rasové a genderové diskriminace, kterou nelze vnímat pouze z pohledu rasy nebo genderu, jakožto oddělených kategorií. Zkoumání diskriminačních faktorů odděleně bez zohlednění vzájemného prolínání by mohlo vést k neúplnému chápání sociálních nerovností a k přehlížení zkušeností černošských žen.

Dnes můžeme do působících faktorů zahrnout více kategorií. Dle *zákona č. 198/2009 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)* existují kritéria, dle kterých je diskriminace nezákonná — pohlaví, rasový nebo etnický původ, postižení, sexuální orientace, náboženské vyznání nebo víra, národnost, světový názor a věk. Na každou osobu budou uvedené vlivy působit odlišně a je nezbytné vnímat individualitu subjektivního prožitku, který může zahrnovat i další neuvedené vlivy.

Queer, ani jakékoliv jiné osoby, nelze vnímat pouze skrz jejich sexualitu nebo gender, ale je nutné vnímat i další nerovnosti, které vzájemně ovlivňují jejich každodenní život a prožívání bezpečí v sociálních kontextech. V případě queer komunity může být intersekcionalita zvláště významná, protože kombinace genderové identity, sexuální orientace, etnické příslušnosti, sociálně-ekonomického postavení nebo například zdravotního stavu může mít nepříznivé důsledky (Pitoňák a Macháčková, 2023), jelikož osoby, které spadají do dvou a více kategorií, jsou nejvíce přehlížené (Franken et. al., 2009). Queer osoby tak mohou častěji čelit různým formám marginalizace v heteronormativních prostorech. Pro lepší porozumění heteronormativním strukturám bude další kapitola zaměřena na původ a fungování heteronormativních prostorů, na vliv heteronormativity na queer prostory a na strategie, které queer osoby volí pro navigaci v těchto prostorech.

3. Heteronormativita

3. 1. Heteronormativita každodenních prostorů

Koncept heteronormativity předpokládá heterosexuální osob a zároveň privileguje heterosexuální vztahy nad jinými vztahy (Robinson, 2016). Takács, Mocsonaki a Tóth (2008, str. 5) definují heteronormativitu jako „*odkaz ke kulturním a sociálním praktikám, které nutí muže a ženy věřit, že heterosexuálnost je jediná možná sexualita*”, dle čehož lze usoudit, že ostatní sexuality jsou považované za odlišné či deviantní. To můžeme vidět hned na několika příkladech — v legislativě, kde je manželství chápáno jako instituce muže a ženy, v popkultuře, kde většina filmů či seriálů zachycuje heterosexuální vztahy jako standart, nebo ve veřejném prostoru, kde heteronormativní prostory mohou vylučovat queer lidi, nebo nereflektovat jejich potřeby (Robinson, 2016). Heteronormativní uspořádání prostoru ukotvené v sociálních a kulturních normách se tak stává přítomné v běžném každodenním životě, čímž se konflikt heteronormativních prostorů a queer identit stává téměř nevyhnutelný.

V oblasti geografie sexualit je prostor nutné vnímat jako aktivní proces — v prostoru se akce odehrává a zároveň se jím tvoří (Hartal, 2018). Heteronormativní prostory se utvářejí jak skrz fyzickou organizaci prostoru, tak i skrz kulturní normy a způsoby, kterým jsou prostory užívány a vyjednávány. Tyto normy určují, co je vnímáno jako „normální” a co je naopak vyloučeno. Geografické myšlení o sexualitách je však třeba zkoumat skrz konstrukci a projev v prostoru, jelikož je performování identit na prostoru závislé. Pokud totiž vytrhneme identity ze svých lokalit a kontextů, stanou se prázdnými (Bell & Valentine, 1995; Elder, et al., 2003 podle Pitoňák, 2014, str. 143) — „*Identity, subjekty a prostory jsou příliš často ustanovány tím, co nejsou. Toto dualistické myšlení je potřeba neustále podrobovat kritice, dekonstrukci s přehodnocením*“ (Pitoňák, 2014, str. 144).

Jak ukazují Bell a Valentine (1995), i běžné projevy náklonnosti mohou být vnímány odlišně dle toho, zda je vykonávají heterosexuální nebo queer osoby. Heterosexuálnost je vlivem heteronormativního uspořádání běžná a v očekávání automatická, tím se stává neviditelnou — například držení za ruce ve veřejném prostoru bude u heterosexuálních párů přehlíženo, naopak u queer osob může být stejný projev náklonnosti vnímán jako politický či provokativní (Valentine, 1996). Toto odlišné vnímání přispívá k pocitu vyčlenění queer osob ve veřejném prostoru.

3. 2. Queer osoby v heteronormativních prostorech

Společenská norma heterosexuality způsobuje stigmatizaci queer osob, což ovlivňuje jejich každodenní život. Goffman (1979) popisuje stigma jako *znehodnocující atribut*, který vede k sociálnímu vyloučení. Ve vztahu ke queer osobám to může znamenat, že se setkají s odmítnutím v běžně využívaných prostorech. Jsou tak nuceny popírat svou neheterosexuální identitu a projevovat se heterosexuálně, pro zachování důstojnosti a svého bezpečí (Pitoňák, 2013b). Při otevřeném projevení své identity v heteronormativních prostorech se totiž mohou setkat s nepříjemnými zkušenostmi, jako je stigmatizace, vyloučení, marginalizace, diskriminace nebo fyzické nebezpečí s následnými negativními psychickými dopady (Pitoňák a Macháčková, 2023; Drescher, 2012).

Dle empirických dat z výzkumné zprávy Pitoňáka a Macháčkové (2023) queer identitu dotazovaní nejčastěji skrývají ve veřejném prostoru, jako jsou hromadná doprava, veřejná místa, nebo zdravotnická zařízení. Naopak od svobodného projevení identity je její skrývání vědomé a strategické (Pitoňák a Macháčková, 2023), což ukazuje, že se queer osoby aktivně přizpůsobují prostředí, ve kterém se pohybují a které může být potenciálně nebezpečné. Tento aktivní mechanismus skrývání identity má dvojsečné účinky. Ovlivňuje psychické prožívání queer osob ve veřejném prostoru (Pitoňák a Macháčková, 2023), a zároveň udržuje mocenské hierarchie, které jsou reprodukovány skrz neviditelnost queer osob v heteronormativním prostoru (Butler, 2004).

Jako heteronormativní prostor můžeme chápat jak fyzické, tak virtuální prostředí, ve kterém queer osoby čelí různým formám násilí. Empirická data z výzkumné zprávy Pitoňáka a Macháčkové (2023, str. 21) ukazují, že až 84 % zúčastněných má zkušenost s násilnými projevy v online prostředí. To ukazuje, že se násilí proti queer osobám neomezuje pouze na fyzickou realitu. Veřejný prostor však zůstává potenciálně nebezpečným prostředím. Až 36 % dotazovaných v témže výzkumu uvedlo veřejný prostor jako místo fyzického a sexuálního násilí. Veřejný prostor (ulice, náměstí, parkoviště, ...) jako nebezpečný vnímá konkrétně 45 % z dotazovaných mužů, 38 % z dotazovaných žen, 35 % dotazovaných trans žen, 30 % nebinárních osob a 25 % trans mužů. Tato data ukazují, že jsou queer osoby neustále nuceny vyhodnocovat rizika spojená s viditelností v různých prostorech a kontextech.

Skrývání identity se však nemusí týkat pouze veřejného či virtuálního prostoru — mnozí svou identitu musí skrývat i v rodinném prostředí, což ukazuje, že představa rodiny, jakožto bezpečného zázemí není vždy reálná. Dle získaných dat ze zmíněné výzkumné zprávy až 28 % dotazovaných skrývalo svou sexuální orientaci v rodinném prostředí, a tak domácí prostředí není bezpečné až pro třetinu respondentstva (Pitoňák a Macháčková, 2023). Ačkoli se ne

všechny queer osoby musí setkat s přímou agresí na základě jejich identity, má většina obavy z potencionálních verbálních či fyzických útoků, které mohou při otevřeném projevení identity přijít (Butler, 2004). Tyto pocity strachu a nejistoty, ať už jsou podloženy osobní zkušeností či povědomím o existujícím riziku pak významně ovlivňují každodenní život osob a narušují pocit bezpečí.

To lze vidět například ve vzdělávacích prostorech či doma. Školy dokážou formovat každého mladého člověka, a proto by měly tvořit bezpečné a podporující prostředí (Cosier, 2009). Bezpečné prostředí v kontextu vzdělávacích prostorů se dá vnímat jako prostředí, ve kterém je studentstvo odhodláno riskovat, svobodně projevit vlastní postoj a osobnost a kde pocítují ochranu před psychologickým a emočním ublížením (Holley a Steiner, 2005).

Vzdělávací prostory však mohou být nepříjemné a nebezpečné pro ty, kteří nespádají do jasně daných sociálních norem (Cosier, 2009), jelikož i genderové či sexuální stereotypy mohou proniknout do prostředí školy (Smetáčková a Macháčková, 2024). Jako domov se dá vnímat aktuální bydliště nebo prostor, ve kterém jsme vyrůstali. Domov je zázemí důležité pro osobní pohodu, avšak tato představa domova jako bezpečného prostoru často neplatí. Pro někoho může jít o prostor, kde se může autenticky projevit, pro někoho jiného může být domov prostor, kde genderová a sexuální rozmanitost nenachází respekt (Pitoňák, 2014; Hartal, 2018).

3. 4. Strategie queer osob v heteronormativních prostorech

Veřejné prostory jsou utvářeny heteronormativními očekáváními, které privilegují a upřednostňují cis-heterosexuální identity (Bell a Valentine, 1995). Neviditelná pravidla těchto prostorů determinují, co je vnímáno za normální a co je vnímáno za odchylné od normy. V důsledku tohoto normativního rámce jsou queer osoby nuceny volit různé strategie viditelnosti a neviditelnosti, které jim umožní tyto prostory navigovat a vyjednávat je, přizpůsobovat se normám a zároveň zachovat alespoň minimální pocit bezpečí v konkrétních kontextech (Pitoňák, 2022). Tyto strategie se liší v míře přizpůsobení se heteronormativním očekáváním – od úplného splynutí s normou až po její vědomé narušování.

3. 4. 1. Passing: přechod neviditelnosti

Jedna ze strategií, kterou queer osoby využívají v heteronormativních prostorech je *passing*, který popisuje Goffman (2009) ve své práci *Stigma: Notes on the Management of spoiled identity*. Passing, který lze v češtině někdy nazvat jako proplouvání (Pitoňák, 2013a), popisuje strategii, při které osoby skrývají určité aspekty své identity, aby byly vnímány jako

součástí většinové společnosti. U queer osob jde o skrývání vlastní sexuální nebo genderové identity, kdy osoby záměrně či nezáměrně působí heterosexuálním nebo cisgender dojmem. Tím se přizpůsobují dominantním normám.

Jak popisuje Goffman, passing není vždy zcela vědomou strategií, protože může být i neúmyslným důsledkem toho, že okolí přehlédne stigmatizovaný stav. Klíčová je zde viditelnost stigmat — některé identity jsou na první pohled neviditelné, například sexuální orientace nebo nebinární genderová identita, což umožňuje jedincům volbu, zda je odhalí, či nikoliv. Naproti tomu jiné charakteristiky, jako je rasová příslušnost nebo fyzické postižení, jsou vizuálně patrné a možnost passingu je v těchto případech omezená.

I když passing může queer osobám přinést určitou míru bezpečí v heteronormativním prostoru, jeho využívání s sebou nese psychickou zátěž. Neustálá kontrola vlastního chování, způsobu mluvy či oblékání s cílem nevzbudit podezření vyvolává dlouhodobou úzkost a stres. Strach z odhalení může vést k omezení sebevyjádření a k pocitu odcizení od vlastní identity. Passing tak není pouze strategií přizpůsobení se, ale také důsledkem společenských tlaků, které queer osoby nutí k neviditelnosti ve veřejném prostoru (Goffman, 2009).

Passing má zároveň zvláštní význam pro trans osoby, které jsou při jeho využití okolím vnímány v souladu se svým cílovým genderem. V cismativní společnosti je schopnost passingu spojena s úspěšnou tranzicí, což kritizuje Serano (2016), která uvádí, že je passing společensky vyžadovaný pro "uvěřitelnost" trans identity. Například skutečné ženy jsou v cismativním chápání pouze ty ženy, které jako ženy vypadají. Toto vnímání diskriminuje trans a nebinární osoby, které nepůsobí přímo v souladu se svým cílovým genderem a zároveň zneviditelňuje zkušenosti trans žen, které passingu využívají úspěšně.

3. 4. 2. Maskování: minimalizování viditelnosti

Další strategie, kterou queer osoby využívají v heteronormativním prostředí je *maskování* (angl. *covering*), který popisuje Yoshino (2006) ve svém textu *Covering: The Hidden Assault on Our Civil Rights*. Na rozdíl od passingu není cílem maskování zcela utajit queer identitu, ale spíše minimalizovat její viditelnost a projevy. Tato strategie spočívá v přizpůsobování se normám a očekáváním většinové společnosti. Maskování se může projevit v několika aspektech — v chování, oblékání, projevu náklonnosti či osobních vztahů nebo v jazyce, jakým queer popisují vlastní identitu. Bisexuální osoby se mohou například vyhýbat diskusím o své orientaci, nebinární osoby využívají binární zájmena a neheterosexuální osoby neprojevují náklonnost svým partnerům na veřejnosti. Těmito způsoby se queer osoby snaží

snížit svou odlišnost vůči dominantní normě a tím se vyhnout potenciální stigmatizaci či diskriminaci.

Strategie maskování nejenže přispívá k individuálním pocitům bezpečí, ale zároveň posiluje heteronormativní prostředí tím, že queer identity činí méně viditelnými a méně rozpoznatelnými. Akceptace queer osob tedy přichází pouze pod podmínkou, že se jejich identita nebude příliš nápadně projevovat a nebudou narušovat normativní očekávání. Tento tlak na neustálou sebekontrolu a přizpůsobování se majoritním očekáváním tvoří psychickou zátěž, která omezuje prožití autenticity a osobní svobody (Yoshino, 2006). Maskování je jak individuální strategie, ale zároveň výsledek heteronormativních mechanismů, které nutí queer osoby k omezené viditelnosti ve společnosti.

3. 3. 3. Coming out: odhalení identity

Strategie v heteronormativním prostoru však nemusí být pouze o skrývání či potlačování queer identity. V tomto významu *Coming out* představuje opačnou strategii, kdy queer osoba odhalí svou sexuální orientaci či genderovou identitu svému okolí. V heteronormativní společnosti je heterosexuální identita považována za neviditelnou a samozřejmou normu, zatímco queer identita musí být pro její rozpoznání explicitně deklarována. Coming out tak představuje osobní a politický akt, který narušuje očekávání heteronormativního prostředí (Sedgwick, 2008).

Sedgwick (2008) ve své práci *The Epistemology of the closet* popisuje coming out jako komplexní proces, ve kterém se queer osoby vyrovnávají s nátlakem heteronormativity. Jde nejen o individuální rozhodnutí, ale zároveň i strategickou reakci na společenské normy. S coming outem se blízce pojí termín *closet*, který metaforicky vyjadřuje prostor a veřejný život, ve kterém je queer identita neviditelná nebo skrytá před obávanou stigmatizací (Pitoňák, 2019).

Coming out je procesem vystoupení z tohoto prostoru, čímž queer osoby "svobodně" odhalují svoji dosud skrytou identitu. Vystoupení může být osvobozující akt emancipace i akt nejistoty a ambivalence. Na jednu stranu umožňuje queer osobám prožít pocity osvobození a autenticity, na druhou stranu je může vystavit novým formám marginalizace nebo diskriminace, které vyplývají z přetrvávajících heteronormativních očekávání. Coming out tedy nelze chápat jako jednorázový akt, ale jako neustále probíhající proces, ve kterém queer osoby vyjednávají vlastní identitu v různých sociálních kontextech (Sedgwick, 2008).

Zatímco tato kapitola analyzovala heteronormativní prostory a způsoby, jakými jsou queer osoby nuceny v těchto prostorech navigovat a vyjednávat své bezpečí, následující

kapitola se věnuje queer prostorům — tedy prostorům, které jsou tvořeny queer komunitou pro queer osoby.

4. Queer prostory jako alternativa heteronormativních prostorů

4. 1. Queer prostory

Queer prostory se mohou stát bezpečnějším útočištěm před každodenním tlakem heteronormativních norem, ale i prostorem pro autentické vyjádření vlastní identity, budování komunity či sebeurčení. Stávají se tak alternativou v heteronormativních prostorech a také prostorem, ve kterém mohou queer osoby naplnit vlastní potřeby. Můžeme je tedy považovat za bezpečné zóny pro queer komunitu (Pitoňák, 2013a). Porozumění queer prostorům nabízí pohled na to, jak jsou i prostory sociálním konstruktem, jaký význam mají, jak mohou fungovat jako alternativní prostor a jak přispívají ke svobodnému vyjádření pro osoby, které se musí v každodenních prostorech skrývat, obhajovat, či permanentně hlídat.

Queer prostory také určitým způsobem dekonstruují heteronormativní prostor, a to skrz zpochybňování opakované heterosexuální performativity (Pitoňák, 2014), čímž mohou zvýšit bezpečnost pro queer osoby, která jim schází ve veřejných a heteronormativních prostorech. Queer prostory mohou umožnit svobodné projevení sexuální identity bez obav z negativních dopadů. Při tvorbě queer prostoru je zásadní povaha společenské regulace při soukromém využívání veřejného prostoru (Ingram, et al., 1997). Toto propojení soukromého a veřejného prostoru je tak pro queer prostory typické, je však důležité i to, v jakém časovém rozmezí a intenzitě se objevuje (Pitoňák, 2014).

Pokud budeme mluvit o queer prostorech, je nutno zohlednit pluralitu a mnohotnost vnímání prostorů jako takových, která se odvíjí od kultury, ve které se pohybujeme (Matoušek a Osman, 2015). Prostory jsou dynamické a neustále vyjednávané (Pitoňák, 2014), proto můžou působit nekonkrétně a abstraktně. Pro lepší představu o queer prostorech jsou tak uvedeny konkrétní příklady queer prostorů, které mají různý charakter a zastávají rozdílné funkce. Pitoňák (2014) zmiňuje permanentní a dočasné queer prostory.

Permanentně queer prostory (bary, kluby, queer zaměřené kavárny či knihovny, gay čtvrti, ...) mají stabilní přítomnost queer osob, komunit a komunitních praktik. Nejčastěji jsou provozovány i navštěvovány queer osobami, proto jsou tyto prostory institucionalizovaně a zjevně queer. Permanentně queer prostory zvyšují a zajišťují pocit bezpečí, podporují solidaritu, sounáležitost a svobodu projevu vlastní identity (Pitoňák, 2014).

Jedním z typických a nejvíce zkoumaných queer prostorů jsou gay bary. Matejskova (2017) uvádí, že gay bary jsou ukazatelem queer přítomnosti ve veřejném prostoru. V této práci budu však využívat pojem queer bary. Za queer podnik se dá považovat takový podnik, který se ať už fyzicky nebo virtuálně otevřeně hlásí k příslušnosti neheterosexuálních lidí. Tato příslušnost se dá vyjádřit různými znaky — skrz vlajky nebo nápisy spojené s neheterosexualitou na interiéru či exteriéru (Šerý a Pitoňák, 2019).

Dočasné queer prostory jsou queer jen v určitém časovém období — během konkrétních událostí nebo setkání. Dočasně queer prostory jsou specifické svou performativitou prostoru, kdy se prostor stává queer prostorem skrz osoby a obsah události, ne skrze konkrétní místo. V těchto prostorech je však větší riziko ztráty bezpečí, kvůli konfliktu s většinovou společností (Pitoňák, 2014), například na pride průvodech, dočasných výstavách, festivalech a přednáškách nebo queer performancích v běžných klubech. Jedním výrazným dočasně queer prostorem mohou být průvody hrdosti, pro které je specifické konání ve veřejných prostorech. Pražský Pride se v roce 2024 vedl z Václavského náměstí na Letnou. Tyto průvody jsou v Praze součástí lidskoprávního festivalu Prague Pride, který se koná v průběhu jednoho týdne.

Queer domácí prostory jsou soukromé queer prostory, které často nejsou zjevně queer, jsou však zásadní pro duševní pohodu. Vytváří bezpečný prostor a podporu mimo heteronormativní dozor, a tak slouží i jako důvěrný prostor, ve kterém není nutno svou identitu maskovat, ale je možné ji svobodně performovat. Domácí prostory však nejsou z pravidla bezpečné, jelikož se mohou stát i místem útlaku a vyloučení, a to v případě, že osoby žijí s lidmi, kteří nerespektují jejich identity (Pitoňák, 2014; Hartal, 2018).

Virtuální queer prostory — virtuální prostory se stávají simulací lidské fantazie, tedy prostory, ve kterých neexistuje fyzický prostor. Jsou výsledkem rostoucí síly moderních technologií (Trojan, 2014). V dnešním světě lze jen velmi zřídka potkat někoho, kdo se ve virtuálních prostorech nepohybuje a nevyužívá je. Stávají se tak něčím, kde lze vnímat přítomnost queer osob. Internet umožňuje vyjádření vlastní identity bez rizika přímého konfliktu, čímž se stává bezpečnějším a anonymnějším prostorem (Šerý a Pitoňák, 2019). Zároveň je v těchto prostorech možnost najít osoby a komunity, které sdílí podobné zkušenosti. Nesmíme však opomenout, že nejen vlivem anonymity, kterou virtuální prostory nabízí, se může objevit i vyšší odvaha pro vyjádření negativních či nenávistných postojů. Tyto postoje lze sledovat skrz negativní komentáře, výhrůžky, nebo obtěžování, zejména na sociálních sítích (Monea, 2023).

Skrz různorodost queer prostorů můžeme vnímat komplexní vztah prostoru a queer osob. Prostory se liší svým účelem i funkcí, kterou zastávají v životě queer osob. Spojuje je

však otázka bezpečí — tedy toho, jak umožňují queer osobám autentické projevení bez nutnosti skrývání vlastní identity, nebo bez obav z diskriminace, stigmatizace či marginalizace, které se objevují v každodenních heteronormativních prostorech. Právě proto vzniká nutnost queer safe spaces.

4. 2. Queer prostory jako queer safe spaces

Termín *safe space* má původ v ženském a LGBTQ+ hnutí ze 70. let dvacátého století. V původním znění se vztahoval k prostorům, kde se mohou setkávat osoby se stejným smýšlením, a kde mohou v bezpečném prostředí sdílet své zkušenosti (Flensner a Von der Lippe, 2019). V češtině však neexistuje přesný ekvivalent pojmu *safe space*, ve kterém by se přenášel význam atmosféry, inkluze nebo otevřenosti. V této práci bude tak převažovat anglický pojem. Dají se však nazvat jako bezpečné prostory, které chrání a podporují pocit bezpečí, obnovují a udržují diskuzi o rozmanitosti. *Safe spaces* podporují upřímnost, odvahu riskovat, sdílet své názory nebo projevit autenticky vlastní identitu (Pascari et al., 2022).

V historickém kontextu *safe spaces* vznikají jako prostory, které mají chránit marginalizované skupiny před výhružkami, nenávisť a násilím (Flensner a Von der Lippe, 2019) a mohou tak předcházet queer safe spaces (Hartal, 2018). Je však důležité vnímat určité rozdíly. Mezitím co bezpečné prostory nastavují hranici mezi bezpečnými a nebezpečnými prostory, queer safe spaces usilují o kontinuitu a soudržnost, skrz kterou budou osoby schopné překročit mezeru mezi svou vlastní identitou a jejím otevřeným projevením (Pascari et al., 2018).

I když se termín *queer safe space* v odborné literatuře i aktivistické praxi využívá už několik let, dodnes neexistuje jednotná a všeobecně přijatá definice (Hartal, 2018). Můžeme mluvit nejen o fyzických lokalitách, ale i o symbolických prostorech, kde mohou lidé autenticky projevit svou sexuální či genderovou identitu, sdílet své zkušenosti, osvobodit se od studu a být zranitelní, bez obav z násilí (Pascari et al., 2022). Queer safe spaces mohou být také prostorem oddychu. V tomto pohledu jsou každodenní prostory *closetem*, který symbolizuje bolestivé procesy formování a zpochybňování vlastní identity. Queer safe spaces nabízí únik, dočasné bezpečí a prostor pro projevení autentického a pravého “já” (Pascari et al., 2018). Nenastavují hranici pouze bezpečného a nebezpečného, ale také hranici mezi pravou identitou a tou žádanou.

Queer safe spaces se dají také vnímat jako prostor odmítající projevy nenávisť či vyvolávání pocitu studu, které následně využívá při aktivním odmítání heteropatriarchálních prostorů (Pascari et al., 2018). Pohledy na to, co queer safe spaces jsou, mohou být rozlišné a

pro každou osobu mohou znamenat něco jiného. Nelze je tak jednoduše charakterizovat a omezovat na pouze jednotnou funkci, ale je nutno je vnímat jako prostory, které si každá osoba definuje dle vlastního postoje.

4. 3. Rámce queer safe spaces

Goffman (1974) popsal teorii rámců, kde se zaměřuje na to, jak lidé organizují, dávají smysl a interpretují své zkušenosti a situace. Rámce slouží k porozumění každodenním situacím a pomáhají zdůraznit, co je v daném kulturním kontextu důležité. Pomáhají nám rozeznat co se v dané situaci děje a jak se v ní chovat. V článku *Fragile Subjectivities: Constructing queer safe spaces* G. Hartal (2018) používá teorii rámců k analýze toho, jak se tvoří queer safe spaces a jak se různé významy propojují s potřebami queer osob. Pojmenovala pět rámců queer safe space — ochranu, anonymitu, inkluzivitu, separaci a kontrolu. Tyto rámce představují různé dimenze, skrz které queer osoby vnímají a budují pocit bezpečí v queer prostorech. Nejsou pevně oddělené, ale prolínají se a jsou často v napětí mezi kolektivními a individuálními potřebami. Zároveň ukazují, že pocit bezpečí není daný, ale je neustále vyjednávaný a situovaný. Rámce queer safe spaces jsou kolektivním procesem, skrz který se vytváří bezpečné prostory, které svět často neposkytuje.

Ochrana

Rámec ochrany se dá považovat za jeden z nejvýznamnějších a nejzákladnějších aspektů, který je zároveň v queer safe spaces i nejsilněji internalizovaný. Vyplyvá z reálných zkušeností queer osob v dominantně heteronormativním veřejném prostoru, tedy ze zkušeností s násilím, obtěžováním, vylučováním či mikroagresí. Prostor vnímaný jako safe space má být fyzické a psychické útočiště před světem, který queer osobám připisuje méněcennou hodnotu.

Hartal (2018) ukazuje, že queer safe spaces zajišťují kolektivní péči a zároveň i prevenci před emocionálním či fyzickým zraněním. Ochrana se objevuje v několika aspektech — v diskrétních vstupech, které jsou opatřeny ochrankou, důsledném uplatňování pravidel nebo v komunitě, která aktivně podporuje sounáležitost. Ochrana tak může zajišťovat fyzická osoba, která omezuje násilné projevy, reguluje osoby pohybující se v prostoru a nastavuje hranici mezi veřejným a soukromým prostorem. Nejedná se o pasivní zajištění prostoru, ale o aktivní konstruování bezpečného prostředí, které vychází jak z minulých, tak současných zkušeností.

Ochrana je však vnímaná individuálně. Například trans osoby či lidé různé barvy pleti mohou vnímat některé prvky jako nedostatečné či v jejich případě exkluzivní. Ochrana tedy,

stejně jako bezpečí, není univerzální, ale situovaná a vázaná na konkrétní kontext, proto je jeden z nezbytných prvků ochrany i reflexe různých potřeb uvnitř queer komunity.

Anonymita

Anonymita je zásadní tam, kde coming out není možný nebo je spojený sociálním, ekonomickým či fyzickým rizikem. V rámci anonymity se ukazuje napětí mezi potřebou být vidět a potřebou zůstat skrytí. Queer prostory poskytují možnost být někde mezi, tedy projevit autenticky svou identitu, ale zároveň nebýt vystaven pohledům či soudům od širší společnosti. Pro spoustu queer osob není jejich skutečný domov bezpečným prostorem, proto je v queer safe spaces žádoucí udržet právo na soukromí, které umožní zachovat důstojnost a preventuje pocit studu.

Tento rámec se projevuje skrz několik způsobů. Například skrz možnost využití přezdívky, namísto skutečného jména, nebo skrz čistou kulturu respektu vůči soukromí a absenci kladení otázek. Pro osoby, které nejsou otevřeně queer, může být anonymita klíčová pro to, aby vůbec vstoupily do queer prostoru. Je však nutné si uvědomovat, že anonymita může být v napětí s rámcem inkluzivity a kontroly. Jak uvádí Hartal (2018), anonymita sice zajišťuje bezpečný přístup, ale znemožňuje komunitní odpovědnost v případech problémového chování.

Inkluzivita

Rámec inkluzivity se dá považovat za nejproblematictější z hlediska realizace, ale zároveň se dá vnímat jako nejideálnější. Inkluzivitu Hartal (2018) vnímá jako očekávání, že queer safe space má být otevřený prostor pro všechny queer identity bez rozdílu, kde se nikdo nebude cítit jako jiný či jiná. Jde o snahu nejen nikoho uvnitř nevykloučovat, ale zároveň o snahu vnímat a reflektovat nerovnosti uvnitř komunity a co nejvíce utlumit aspekty, které by vedly k pocitu exluze u osob s určitou identitou.

Často se zde objevuje rozpor mezi deklarovanou inkluzivitou a reálnými zkušenostmi. Například ženy lesby mohou zažívat marginalizaci v prostorech, které jsou dominovány muži, nebo trans osoby mohou čelit transfobii v prostorech, kde převládá zkušenost cis lidí. Inkluzivita není jasně daný cíl, ale proces, ve kterém musí být prostory neustále přenastavovány skrz vyslyšení marginalizovaných skupin a aktivní komunikaci. Jde tedy o výzvu, která si vyžaduje intersekcionalní uvědomění a kritickou práci s privilegii skrz ochotu vzdát se určité pohodlnosti homogenní skupiny. Queer safe space se tedy může stát prostorem transformace.

Separace

Separaci nelze v případě queer safe spaces vnímat jako izolaci, ale je třeba ji vnímat jako autonomii. Jde o vědomý akt oddělení od dominantní společnosti, který umožňuje queer osobám si utvořit vlastní normy, jazyk, estetiku a cítit se svobodně. Separaci tedy Hartal (2018) nevnímá jako negativní uzavření do sebe, ale jako vytvoření prostoru, ve kterém neplatí pravidla heteronormativní společnosti.

Tyto separované prostory mohou být formovány skrz architekturu, jazyk, vizualitu v podobě queer symbolů, či přístupová pravidla, jako jsou například identitní kritéria, na základě kterých mohou vstoupit pouze osoby určité identity. Separováním se vytváří alternativní prostor, který poskytuje pocit úlevy a který odporuje heteronormativnímu řádu. Separace však může vést k exkluzi allies (spojenců), nebo osob, které nejsou “dostatečně queer” pro normy daného prostoru. Právě tato možnost separace je dle Hartal (2018) zásadní, jelikož umožňuje vymezení prostoru, ve kterém není nutno vysvětlovat vlastní existenci.

Kontrola

Poslední rámec kontroly je zcela praktický a poskytuje nástroj regulace, koordinace a správy bezpečnosti. Určuje, kdo má právo vstoupit, jaká jsou pravidla chování, kdo je v pozici autority, nebo jak se řeší porušení safe space, a tedy i určených pravidel. Kontrola představuje mechanismus, který udržuje dosud zmíněné rámce – ochranu, anonymitu, inkluzivitu a separaci. Spočívá v kolektivním dohledu i jasně vyjádřených pravidel. Pokud by nebyl přítomný rámec kontroly, prostor by byl otevřen možným rušivým či nebezpečným aspektům, například v podobě přítomnosti transfobních či homofobních jedinců, nebo fotografování bez souhlasu, které by narušilo rámec anonymity. Příliš intenzivní kontrola však může vést k hierarchizaci či pocitu nesvobody, proto tento rámec vyžaduje neustále balancování mezi ochranou a otevřeností (Hartal, 2018).

Safe spaces však nelze vnímat jako definitivně bezpečné. Dle Flensner a Von der Lippe (2019) mají být safe spaces dostatečně otevřené pro přijetí různých pohledů a pozic, ze kterých přichází jejich uživatelé a uživatelky. Tato otevřenost si však vyžaduje určitá pravidla, se kterými budou souhlasit všichni, pro které jsou safe spaces tvořené. Vzniká však otázka, zda je vůbec možné utvořit prostor, který bude otevřený a bezpečný pro osoby s různými názory.

Hartal (2018) podobně kritizuje queer safe spaces a vymezuje se proti jednoznačnému bezpečí v těchto prostorech, protože mohou mít ambivalentní či exkluzivní charakter. Queer safe spaces však nemusí být vždy přímo bezpečné, jelikož jsou formovány mocenskými strukturami, které některé jedince zahrnují a jiné vylučují. Bezpečí v těchto prostorech je tedy

nezaručené a podmíněné, protože i queer prostory podléhají kapitalistickým, rasovým, genderovým a dalším hierarchiím.

Z těchto důvodů Hartal uvádí koncept křehkosti (angl. *fragility*) ve spojení s dočasností bezpečí a pocitem nejistoty v těchto prostorech. Prostor může být vnímaný jako bezpečný pouze pro určité osoby, například bílé cis gay muže, a pro osoby s jinými identitami, které nespádají do určitých rámců, mohou být exkluzivní. Queer prostory vytváří nové rámce normativity, které zpochybňují jejich údajnou univerzální inkluzivitu. Je tak nutné je nevnímat jako absolutně bezpečné, ale jako křehké, proměnlivé a podmíněné mocenským vztahům (Hartal, 2018). Takové chápání prostoru dle Hartal vede ke kritičtějším a inkluzivnějším podobám queer prostorů.

METODOLOGICKÁ ČÁST

1. Výzkumný rámec

Hlavním cílem práce bylo odpovědět na primární výzkumnou otázku: **Jaké faktory ovlivňují pocit bezpečí queer osob v queer prostorech a jak se liší zkušenosti osob různých genderových identit a sexuálních orientací?**

Sekundární výzkumné otázky se zaměřují na:

- jak individuální osoby prožívají a vnímají pocit bezpečí?
- jak různé osoby definují a vnímají queer prostory?
- jak se queer prostor stává zjevným queer prostorem?
- jsou queer prostory bezpečné prostory?

Výzkumnou část tvoří sedm hloubkových rozhovorů, které jsou doplněny o výzkumný nástroj Relief Maps (Rodó-de-Zárate, 2014). Pro analýzu dat jsem zvolila intersekcionalní přístup. Na rozdíl od teoretické části, která je psaná v er-formě, jsem v této části využila ich-formy, a to po vzoru feministické a interpretativní metodologie, která vnímá výzkumníky a výzkumnice jako aktivní součásti výzkumu. V souladu s feministickým přístupem (viz Reinharz a Davidman, 1992) tak vnímám reflexi vlastní pozice jako klíčový nástroj transparentnosti výzkumného procesu.

Tento výzkum vychází z feministické intersekcionalní epistemologie, kterou popsaly MISTRA et al. (2020) a to konkrétně z principů relationality, kontextuality a komplexity. Relacionalita umožňuje analyzovat vzájemné prolínání působících faktorů a vztahovost identit, moci a struktur, kontextualita propojuje v konkrétní prostředí a situace a komplexita odmítá simplifikaci vrstvených a subjektivních zkušeností. Intersekcionalitu využívám jako perspektivu pro porozumění individuálním prožitkům skrze křížení více působících strukturálních i subjektivních faktorů (Křížková, 2018). Dle Valentine (2007) tento přístup umožňuje propojení produkce prostoru a systematické produkce moci (Rodó-de-Zárate, 2014).

2. Výběr spoluautorstva

Jak jsem již zmínila, výzkumu se zúčastnilo sedm osob, které se identifikují jako queer. Po vzoru Reinharz a Davidman (1992), které vnímají zúčastněné osoby jako aktivní partnery ve výzkumném procesu, budu v průběhu práce všechny zúčastněné osoby nazývat

spoluautorstvem. Tímto pojmenováním chci poukázat na jejich aktivitu v průběhu celého výzkumu. Každý z nich pochází z odlišného prostředí a navštěvuje různé typy queer prostorů, což mi umožnilo vyslyšet rozmanité zkušenosti a pohledy. Výběr osob jsem prováděla s ohledem na rozmanitost genderových a sexuálních identit a s ohledem na rozmanité zkušenosti v různých prostorech. Výzkumné otázky byly zodpovězeny skrz jejich individuální zkušenosti, což mi umožnilo zohlednit a zachytit subjektivitu prožívání bezpečí napříč různými sociálními kontexty. Všechny osoby spojovala sebeidentifikace se jako queer, ať už na základě fluidního vnímání vlastní identity, nebo skrze využití pojmu queer jako umbrella pojmu, které umožňuje vyhnout se jednoznačné kategorizaci (Brant, 2017).

Důraz jsem dávala na etický postoj a dobrovolnou účast. Etický postoj, jak ho formulují Ramazanoglu a Holland (2002), chápu jako neoddělitelnou součást celého výzkumu. Jde o proces, ve kterém je potřeba neustále reflektovat svou pozici jako autorky. Je to také závazek k citlivému a spravedlivému přístupu ke zúčastněným osobám a jejich hranicím a potřebám. Vnímám tak svou odpovědnost nejen za vedení rozhovorů ale i za to, jakým způsobem budou osoby reprezentovány. Výzkum byl opatřen informovaným souhlasem, ve kterém bylo spoluautorstvo upozorněno na možnou reflexi emočně citlivých témat, která nejsou povinny sdílet. Bylo také upozorněno, že mohou svou účast kdykoliv ukončit. Informovaný souhlas však nevnímám jako jednorázový dokument, který pevně svazuje k určitým povinnostem, ale jako výsledek dlouhodobého procesu, ve kterém jsem průběžně sdílela své záměry a tvořila bezpečný prostor pro otázky, nejistoty a zpětnou vazbu.

V rámci dobrovolné účasti jsem žádnou zúčastněnou osobu nekontaktovala jako první. Vzhledem k tomu, že velkou část mého blízkého okolí tvoří queer osoby jsem nechtěla nikoho oslovovat přímo, aby žádost o svědectví nezpůsobila tlak zapojit se jen na základě našeho vztahu. Vznikl proto online formulář, který jsem sdílela na sociálních sítích Instagram a Facebook. Formulář posloužil jako prostor pro první kontakt – osoby zde uváděly své preferované jméno, zájmena, gender, sexualitu a přímý kontakt na platformu, na které preferují komunikaci. Jedna osoba mě kontaktovala mimo tento formulář, a to na základě doporučení od společné známé.

3. Výzkumná metoda

3. 1. Kvalitativní přístup

Výzkum byl veden kvalitativně. Kvalitativní výzkum zahrnuje různé typy dotazníků, rozhovorů, nebo testů. Je charakterizován volnými rozhovory a flexibilním situačním průběhem, který často zahrnuje volné vyprávění subjektů (Zháněl et al., 2014). Tuto strategii výzkumu jsem využila, jelikož bylo mým cílem pochopit co lidé dělají, jak prožívají, interpretují a jak hovoří (Novotná et al., 2019). Zvolila techniku hloubkových rozhovorů s návodem, která umožňuje udržení zaměření rozhovoru na klíčová témata a zároveň poskytuje prostor vlastní zkušenosti a perspektivy skrz volné vyprávění (Zháněl et al., 2014). Otázky jsem přizpůsobovala situačně, dle průběhu rozhovoru a otevřenosti spoluautorstva.

Kvalitativní přístup jsem zvolila nejen kvůli dosavadním zkušenostem, ale zároveň pro flexibilitu, kterou umožňuje (Hendl, 2005), a kterou na základě dosavadních metodologických kurzů, které jsem absolvovala, vnímám jako ideální v otevírání a analýze subjektivních, intersekciónálních a potenciálně nepříjemných či citlivých témat. V reflexi individuálního prožívání bezpečí na základě poznatků Roestone Collective (2014) a Hartal (2018) a komplexity intersekciónálního prolínání diskriminačních pozic dle Frankena et. al. (2009), jsem se ve výzkumném procesu zaměřila na subjektivitu individuálních prožitků, významů a perspektiv. V tomto ohledu je dle Hendla (2005) kvalitativní přístup vhodnější, kvůli svým epistemologickým a metodologickým výhodám, jako je porozumění konkrétním interpretacím a kontextům, nebo hloubkové pochopení jevu z perspektivy participantstva.

Hendl (2005) však zároveň upozorňuje na kritiku kvalitativního přístupu. V tomto typu výzkumu jde o zaměření se na konstrukci reality účastníků bez objektivního popisu reality, proto v kvalitativních výzkumech neusilujeme o obecnou reprezentativitu ale pracujeme se “zkreslením” zjištěných poznatků ze strany badatele či badatelky a jejich pozice. Pro prevenci tohoto rizika jsem využila tzv. member checkingu, kdy jsem po analýze konkrétních výsledků komunikovala správnou interpretaci sdělení se spoluautorstvem. Member checking je kontrolní postup, při kterém se zpracovaná data vracejí zpět k participantstvu. Jde tak o proces, při kterém jsou zúčastnění opět zapojeni do výzkumu na několika úrovních – mohou upozornit na chyby či zkreslení ze strany badatelů a badatelek a zároveň můžou upozornit na části, které si s odstupem času nepřejí zveřejňovat (McKim, 2023).

3. 2. Intersekciónální vizualizace pomocí nástroje Relief Maps

Relief Maps je nástroj, který napomáhá konceptualizovat a zkoumat intersekciónální zkušenosti v empirických výzkumech prostřednictvím vizuální reprezentace tří vzájemně se prolínajících dimenzí – sociální, psychologické a geografické (Rodó-de-Zárate, 2014). Sociální dimenze reprezentuje mocenské vztahy, které ovlivňují a tvoří společenské stavy a hierarchie – diskriminace a privilegia, které jsou spojené s kategoriemi genderu, sexuality, třídy atd. Psychologická rovina zahrnuje subjektivní, emocionální a vnitřní aspekty prožívání identity při působení sociálních struktur. Jde tak o žitou zkušenost identit a individuální prožívání úlevy či útlaku, ve kterých se projevuje i vyhodnocování nebezpečí či aplikace strategií pro navigaci v prostoru. Geografická rovina zahrnuje prostorový aspekt, který zahrnuje konkrétní místa a prostory, ve kterých se sociální a psychologické roviny odehrávají. Prostor se tak stává aktivním prvkem, který ovlivňuje a je ovlivňován mocenskými vztahy i identitami. Tato geografická dimenze zobrazuje, jak různá místa ovlivňují intersekciónální zkušenosti lidí a jak jsou zpětně ovlivňovaná (Rodó-de-Zárate, 2014).

V kontextu této práce mi tak Relief Maps umožňují určitou formu vizualizace intersekcionality a zobrazení žité zkušenosti a proměnlivosti pocitu bezpečí queer osob v různých prostorech. Nejenže vizualizace pomáhá uchopit komplexitu intersekcionality výzkumníkům a výzkumnicím, umožňuje také participujícím osobám reflektovat vlastní pocity v konkrétních prostorech napříč konkrétními diskriminačními faktory. Prohlubují tak uvažování o vzájemném propojení různých mocenských struktur a o způsobu, jak ovlivňují jednotlivce (Rodó-de-Zárate, 2014).

Relief Maps však samy o sobě nedokážou zachytit časovou proměnlivost prožívání v konkrétních prostorech, ani kontextuální význam. Je tak nutné nástroj využívat společně s rozhovorem. Fungují jako podpůrný nástroj vizualizace intersekcionality v prostorovosti, avšak samy o sobě nezahnují plnou zkušenost a je nutné je interpretovat skrz vedený rozhovor, který umožňuje zachytit komplexitu prožívání diskriminačních faktorů v konkrétních prostorech. (Rodó-de-Zárate, 2014). Nelze je vnímat jako samostatnou metodu, ale jako nástroj, který doprovází nezbytné rozhovory.

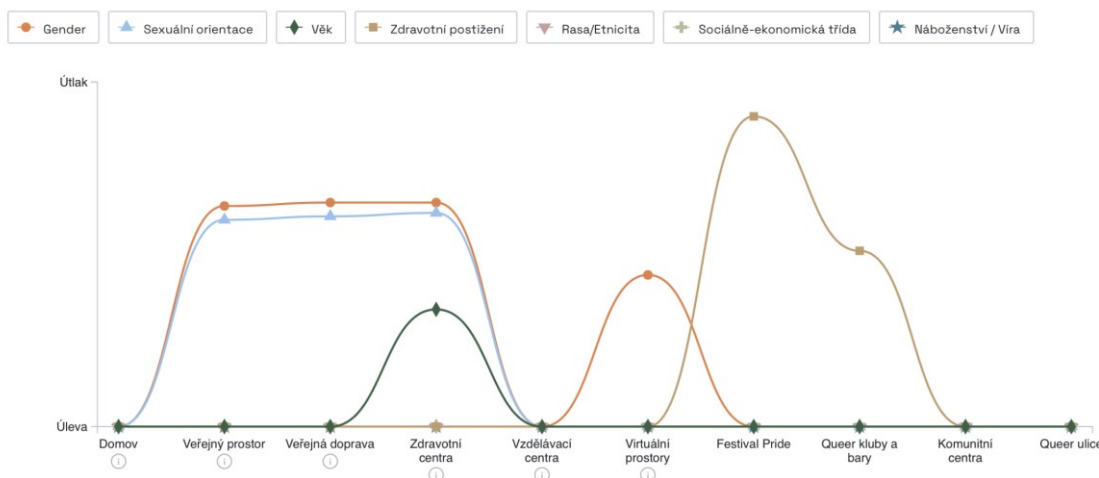
Postup využití tohoto nástroje zahrnoval několik kroků. Nejprve jsem spoluautorům a spoluautorkám položila otevřenou otázku, jaké prostory vnímají jako queer. Tato otázka sloužila pro přehled o prostorech a místech, které osoby navštěvují, jelikož queer prostory v odborné literatuře nesdílí jednotnou definici. Následně jsem vytvořila jednotnou verzi online nástroje Relief Maps, kterou jsem společně se stručnými instrukcemi zaslala spoluautorstvu k vyplnění.

Do Relief Maps zaznamenávaly osoby diskriminační faktory, které byly předem určeny po vzoru zákona č. 198/2009 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), který uvádí jako antidiskriminační faktory – pohlaví, rasový nebo etnický původ, postižení, sexuální orientaci, náboženské vyznání nebo víra a věk. Namísto pohlaví však spoluautorstvo zadávalo svůj gender, který odráží vlastní identitu a zahrnuje jejich širší spektrum. V původním znění tohoto zákona se také zmiňuje jako antidiskriminační faktor národnost a světový názor, tyto faktory však zahrnuty nebyly. Spoluautorstvo vyplňovalo z následující kategorie, které jsou již předem uvedené v nástroji:

- Gender – muž, žena, trans muž, trans žena, nebinární/genderfluid/genderqueer, jiné, nepřeji si odpovídat
- Sexuální orientace – heterosexuální, lesba, gay, bisexuální, asexuální, pansexuální, jiné, nepřeji si odpovídat
- Věk — 17-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, jiné, nepřeji si odpovídat
- Zdravotní postižení — žádné, sluchové, intelektuální/kognitivní, chronické postižení, tělesné/motorické, osoby s neurodiverzitou, psychické, zrakové, jiné, nepřeji si odpovídat
- Rasa/eticita – asijská, bílá, latina, černošská, romská, jiná, nepřeji si odpovídat
- Sociálně-ekonomická třída – vyšší, vyšší střední, střední, nižší střední, nižší, nepřeji si odpovídat
- Náboženství/víra – agnosticismus/ateismus/nevěřící, buddhismus, katolicismus, spiritualismus, evangelismus nebo protestantismus, hinduismus, islám, judaismus, jiné křesťanství, jiné, nepřeji si odpovídat

Následně zaznamenávali, zda vlivem diskriminačních faktorů v konkrétních prostorech, které jsou uvedeny na ose X pociťují útlak či úlevu. Pohybováním bodu, který značí konkrétní diskriminační faktor v prostoru, lze pohybem nahoru vyjádřit útlak, naopak při pohybu dolů zase úlevu. Tvoří se tak křivky a rovné přímky, kdy výše křivek označují míru útlaku a rovné plochy naopak míru úlevy. Jak vidíte na obrázku č. 1, míru útlaku lze vidět v prolínající se křivce genderu a sexuální orientace ve veřejném prostoru, veřejné dopravě a zdravotních centrech. Naopak míru úlevy lze v obou uvedených faktorech vidět v domově či ve vzdělávacích centrech. Na obrázku lze také vidět vyšší míru útlaku v křivce zdravotního

postižení na festivalu Pride, než lze vidět v queer klubech barech. Tento rozdíl zaznačené úrovně značí rozdílné prožívání útlaku na základě zdravotního postižení v různých prostorech. V ostatních prostorech však útlak prožíván není, což lze vidět rovnou linií.

Obrázek č. 1

Relief Maps také umožňují zaznamenávat komentáře a prožívané emoce v uvedeném prostoru v návaznosti na konkrétní diskriminační faktor. Skrz vzájemné prolínání různých diskriminačních pozic v prostorech prostřednictvím přímek a křivek Relief Maps vizualizují intersekcionalní zkušenost, která se skrz rozhovor konceptualizuje.

Prostory, které jsou v ose X uvedené jsou jak generické, tak zjevně queer prostory. Zmíněné generické prostory nejsou zařazeny pouze pro jejich každodennost, ale i proto, že v nich mohou vznikat dočasné queer prostory. Jak popisuje Pitoňák (2014), queer prostor nemusí vznikat pouze skrz zjevné označení, ale i skrz konkrétní vztahy a interakce. I generické prostory tak mohou být dočasně queer prostorem.

Mezi generické prostory bylo zařazeno šest prostorů – domov, veřejný prostor, veřejná doprava, zdravotní centra, vzdělávací centra a virtuální prostory. Domov, jelikož jde o běžně využívaný prostor, který pro queer osoby může či nemusí být vždy bezpečným útočištěm (Hartal, 2018). Veřejnou dopravu, kterou Gekoski, et al. (2017) popisují jako mikro-veřejný prostor, ve kterém dochází ke krátkým, ale intenzivním interakcím mezi lidmi, čímž se veřejná doprava stává nepředvídatelnou. Na základě výzkumné zprávy Pitoňáka a Macháčkové (2023) byla zahrnuta i zdravotní centra, která sice nejsou využívána každodenně, avšak ze svého principu mohou být prostorem, který v lidech vzbudí stres. Po vzoru Smetáčkové a Macháčkové (2024), byla zahrnuta i vzdělávací centra, ve kterých se stále více mladých hlásí k sexuální či genderové rozmanitosti, avšak jsou také prostorem, které jsou striktně heteronormativní a heteronormativizující (Pitoňák, 2013b). Veřejný prostor byl uvedený, jelikož je jedním z

nejčastějších prostorům, ve kterém se queer osoby setkají s marginalizací či jinými formami útlaku (Pitoňák, 2014).

Již po prvotní komunikaci se spoluautorstvem jsem měla představu o prostorech, které navštěvují a které vnímají jako queer. Mezi těmi se občasně zmínily každodenní prostory, ale převážně se uváděly permanentně queer prostory, které popisuje Pitoňák (2014). Zmiňované prostory byly různorodé, avšak sdílely podobné charakteristiky. Pro jednotnou formu vyplňovaných Relief Maps bylo nutné rozdělit zmiňované prostory do kategorií – pride, queer kluby a bary, komunitní centra a queer street. Uvedené kategorie tak fungují jako zastřešující pojmenování pro konkrétní místa, na které spoluautorstvo v průběhu rozhovorů odkazovalo. Queer ulice byla zmíněna jednou z dotazovaných osob v návaznosti na zahraničí, čímž vznikla tak otázka, zda v České republice můžeme nějakou ulici vnímat jako queer.

4. Reflexe pozice autorky a důvod vzniku práce

Po vzoru feministické epistemologie se považuji za aktivní součást výzkumu. Jak zdůrazňuje Lather (1986) je nutné reflektovat vlastní pozici ve výzkumu, protože reflexivita funguje jako nástroj k odhalování moci, ideologií a hodnot. Podobně Haraway (2013) upozorňuje na nemožnou objektivitu ve výzkumu ve společenských vědách, jelikož je každé zkoumání závislé na konkrétní situaci. Po vzoru Lather (1986) jsem si tak položila otázky — *jak moje pozice ovlivňuje výběr tématu a zda nepřetvářím zkušenosti jiných skrz můj postoj*. Proto je nutné, abych reflektovala svou vlastní pozici v tomto výzkumu a upozornila na důvod vzniku práce.

Můj osobní postoj vychází z přesvědčení, že by gender, sexualita, třída, rasa, etnicita či jiné působící faktory neměly být důvodem pro jakékoliv odpírání důstojného života a také věřím, že by nikomu neměl být odepírán nárok na pocit bezpečí či svobodné a autentické vyjádření. Také vnímám jako nutné reflektovat, že se jako queer neidentifikuji a vstupuji do tématu jako osoba s určitými privilegii – byl to důvod, která ve mne vyvolával pochybnosti, zda se tématu vůbec věnovat. Po přečtení textu Sullivan (2003) jsem se však rozhodla v práci pokračovat, protože zmiňuje, že queer výzkum nemusí dělat pouze queer osoby, ale i ti, kteří mají kritický postoj k normalitě, binaritě, autoritám či stabilním identitám. Jde zároveň i o pohled na samotný svět, který sdílím. Z těchto důvodů jsem se rozhodla v práci pokračovat.

Tento výzkum i celá práce vznikly ze zájmu o queer témata, který vychází z mé osobní blízkosti ke komunitě tvořené převážně queer lidmi. Protože se sama neidentifikuji jako queer, vnímám jako nezbytné se vzdělávat v oblastech, ve kterých mi osobní prožívání chybí. Nejde

však pouze o osobní motivaci, který se vztahuje pouze na mé blízké, ale i o hlubší snahu pochopit sociální struktury, které ovlivňují životy queer osob, a o porozumění, které je zásadní pro soužití ve společnosti (a) v každodenních prostorech. Jak se později ukázalo, tento zájem o vzdělávání v oblasti queer témat je i jeden z faktorů, který může mít pozitivní vliv na každodenní život queer osob. Práce je rovněž výsledkem mé snahy se v dané oblasti vzdělávat a přispět k širšímu pochopení tématu i v české akademické sféře.

Můj zájem proto také pramení z malého prostoru, který byl věnován queer tématům v průběhu mého celoživotního studia. Tento menší prostor může pramenit z faktu, že oblast queer témat v českém akademickém prostředí relativně nová. Queer teorie se začala rozvíjet až ke konci 80. a začátku 90. let vlivem postmodernismu (Jagose, 1996). I přes rostoucí zájem o queer otázky v posledních letech, zůstává stále mnoho neprozkoumaných oblastí – i tato práce by tak okrajově mohla přispět ke zviditelnění, a optimisticky i k porozumění, každodenním zkušenostem queer osob. Primárním cílem této práce je tedy komunikovat přímo s queer lidmi, sdílet jejich osobní zkušenosti, dát jim příležitost sdílet svou zkušenost a navázat na diskuzi o bezpečnějším prostředí, kterého se jim v každodenních prostorech často nedostává (Robinson, 2016). Tento výzkum tak vzniká díky sedmi spoluautorům a spoluautorkám, kteří/ré se mnou otevřeně sdíleli své vlastní, důvěrné a citlivé zkušenosti.

5. Průběh sběru dat

Jak jsem již uvedla, na začátku výzkumu jsem na sociální síť Instagram a Facebook zveřejnila dotazník, kam se mi mohly přihlásit osoby, které jsou ochotny sdílet své zkušenosti. Tento dotazník byl veřejný po dobu jednoho měsíce. Na výzvu reagovalo celkem šestnáct osob. Vzhledem k časovým a kapacitním možnostem však nebylo možné zapojit do výzkumu všechny osoby, které projevíly zájem. Výběr finálního spoluautorstva nebyl založený na hodnocení jednotlivých zkušeností, jelikož každou z nich vnímám jako jedinečnou a hodnotnou. Kritériem pro výběr bylo zachycení co nejrozmanitějších pohledů skrze genderovou a sexuální diverzitu. Sedm osob jsem následně kontaktovala s žádostí o rozhovor, která zahrnovala i stručný popis tématu, etického rámce výzkumu a popis možného průběhu rozhovorů. Dvě osoby se rozhodly v dané chvíli rozhovor neuskutečnit z časových důvodů. Tyto osoby byly následně nahrazeny dalšími osobami, které měly podobný profil a přihlásily se skrze formulář. Po potvrzení účasti od všech spoluautorek a spoluautorů jsem kontaktovala zbylých sedm osob s poděkováním a objasněním rámců práce, ve které nebude možné jejich účast zahrnout.

Poté jsem všechny zúčastněné požádala o vyplnění Relief Maps se stručným návodem, jak s nástrojem pracovat a s žádostí, ať se mi osoby ozvou v moment, kdy Relief Maps vyplní. Společně s vyplněním Relief Maps spoluautorstvo souhlasilo s informovaným souhlasem, který je v nástroji samotném nutno odsouhlasit pro možnost vyplňování. Na tuto skutečnost byli všichni upozorněni. Jelikož nástroj kóduje data, jediná možnost, jak propojit konkrétní mapy s konkrétními osobami byla právě skrz datum a čas, který zůstává zobrazen. Spoluautoři byli také obeznámeni, že se mi v průběhu vyplňování mohou ozvat, pokud jim cokoliv bude nejasné. S žádnými dotazy se mi však nikdo neozval a vyplňování proběhlo bez nejasností. Po vyplnění následovaly rozhovory, které probíhaly od 14. 5. 2025 do 28. 5. 2025. Rozestup mezi vyplněním map byl v průměru 10 dní, při kterých měly osoby možnost reflektovat své volby a poznatky, na které při vyplňování narazili. Zároveň šlo o časové rozmezí, při kterém si spoluautorstvo vzpomínalo na důvody konkrétních označení. Pět rozhovorů probíhalo prezenčně, dva rozhovory proběhly virtuálně na platformě Google meet, v závislosti na logistických podmínkách, které prezenční rozhovor neumožnily. Jednotlivé rozhovory trvaly v rozmezí 60–100 minut, v závislosti na sdílnosti a otevřenosti spoluautorstva.

Jako nejdůležitější faktor v průběhu rozhovorů jsem vnímala zajištění bezpečného prostředí, který jsem se po vzoru Hendla (2005) snažila vytvořit skrz dlouhodobější a otevřený kontakt. Před samotnými rozhovory jsem tak byla se spoluautory v kontaktu zhruba 14 dní, kdy osoby měly příležitost klást různé dotazy. Rozhovory se konaly v prostorech, ve kterých se osoby cítily bezpečně, a tak návrhy na konkrétní prostředí přicházely z jejich strany. Vlastní pozici, jakožto osoby, která se neidentifikuje jako queer, jsem při dotazu také sdílela. Spoluautorstvo bylo i před začátkem rozhovoru informováno, že není nuceno sdílet žádné informace, které jim nejsou příjemné, že spolupráci mohou kdykoliv ukončit a že rozhovory budou nahrávány. Tato informace byla uvedena i v informovaném souhlasu, se kterým zúčastnění souhlasili. Ke všem získaným informacím jsem přistupovala bez hodnotícího charakteru a s otevřeností se něco nového přiučit.

Na začátku každého rozhovoru byly zrekapitulovány údaje, které osoby zadávaly do Relief Maps – gender, sexualita, věk, zdravotní postižení, rasa/etnicita, sociálně-ekonomická třída, náboženství/víra, kde osoby mohly popsat, jak každou kategorii vnímají. V této části výzkumu jsme si se spoluautorstvem již vzájemně tykali. Tykání bylo vzájemně komfortnější nejen z důvodu, že jsme byli dlouhodoběji v kontaktu, ale také z důvodu, že umožnilo překročit určité hranice, které by v případě jednostranného vytkání mohly nastat. Úvodní otázky tak byly položeny v následující podobě: *Co pro tebe znamená bezpečí? Jak ho prožíváš? Co je pro tebe*

queer prostor? Tyto otázky byly nezbytné pro správné pochopení a interpretaci všech sdělení a zároveň je považuji za dostatečně otevřené pro možnost vyprávění.

Následně jsem využila předem vyplněných komentářů a vizuálního zobrazení v Relief Maps, od kterých se odvíjela následná konverzace a pokládané otázky. Relief Maps spoluautorstvo využívalo pro orientaci v probíraném okruhu. Odkazovali na podobnou úroveň útlaku či úlevy v různých prostorech, ve kterých sdílí stejné zkušenosti a prožitky. Vizuální zobrazení vnímali pozitivně, jelikož jim umožnilo lépe artikulovat sdělené informace a fungovalo tak jako opěrný bod pro vyprávění. Lze tedy říct, že Relief Maps napomohly uchopit komplexní zkušenosti při reflexi konkrétních zkušeností a také pomohly navigovat v prolínajících se rovinách intersekcionality při popisu prožitků.

Po analýze byl na doporučení Hendla (2005) se spoluautorstvem proveden member checking, který umožnil potvrdit správnou interpretaci získaných dat (McKim, 2023). Spoluautorstvu byl zasláný dokument s uvedenými daty, které byly uvedeny v analytické části ještě před zveřejněním práce. Měli tak příležitost doplnit, potvrdit či zpřesnit všechna využitá data.

6. Etické aspekty výzkumu

Při zajišťování etických aspektů jsem se zaměřila na dva hlavní etické rozměry, které vymezují Guillemin a Gillam (2004) — proceduální etiku a etiku v praxi. Proceduální etika zahrnuje formální požadavky výzkumu, zejména získání souhlasu k provedení výzkumu na lidech a s lidmi. Výzkum byl opatřený informovaným souhlasem (viz Přílohy), se kterým všichni spoluautoři a spoluautorky souhlasili vyplněním Relief Maps. Etika v praxi se zabývá běžně etickými otázkami, které vyvstávají v průběhu výzkumu a zavazuje výzkumníky a výzkumnice jednat lidsky, bez zneužívání a manipulace. Také zavazuje k neustálému zohledňování své vlastní pozice. V rámci tohoto výzkumu se tak etika v praxi týkala hlavně reflexe citlivých témat, při které by mohlo dojít k *eticky důležitým okamžikům* (2004: 265).

Všechny osoby, které do výzkumu přispěly, budou uvedeny zcela anonymně a jejich pravá jména budou změněna, aby nebyla možná zpětná identifikace. Jak uvádí Hendl (2005), většina lidí není ochotna sdělovat důvěrné a soukromé informace ze svého života s vědomím, že tyto informace budou zveřejněny. Záznamy těchto rozhovorů jsou bezpečně uchovány v mém archivu a jsou tak chráněné před přístupem třetích osob. Citlivé informace získané v Relief Maps jsou automaticky kódovány samotným nástrojem. Archivace získaných dat a nahrávek proběhne do úspěšné obhajoby bakalářské práce.

ANALYTICKÁ ČÁST

1. Profily spoluautorstva

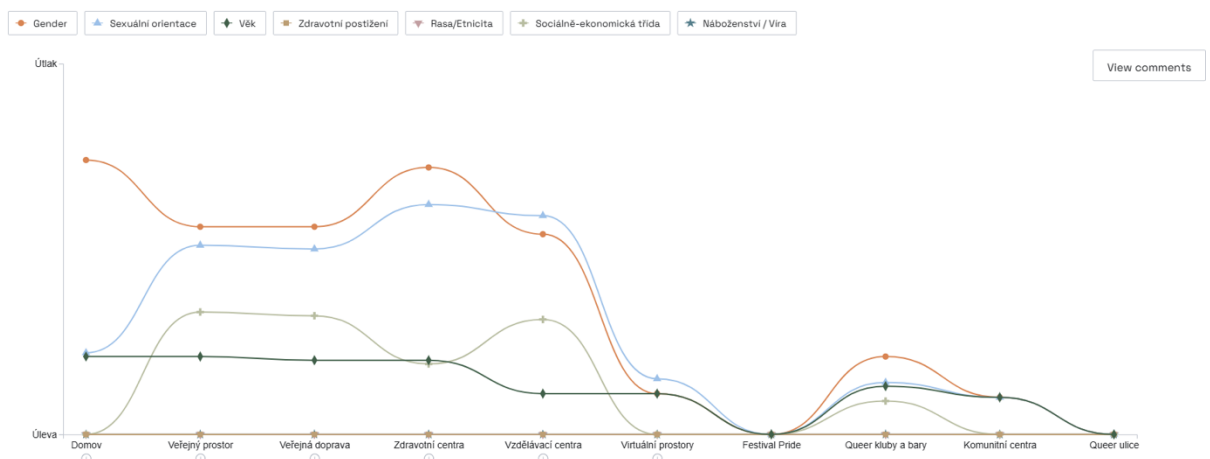
Pro představení spoluautorstva jsou v této části práce uvedeny jejich profily. Zobrazují rozmanité zkušenosti a pozice, ze kterých vychází a které jsou nezbytné pro správné pochopení popsaných intersekcionalních zkušeností v konkrétních prostorech. Profily reflektují diskriminační faktory znázorněné křivkou, která ilustruje složitost a proměnlivost marginalizačních zkušeností, a intersekční privilegia, která jsou zobrazena rovnou linkou, a to skrz vizualizaci v Relief Maps. Přímé citace získané z rozhovorů jsou v textu označeny kurzívou.

Robin

Robin je genderfluid, při nutném kategorizování se označuje jako pansexuální, ale stejně jako gender vnímá svou sexualitu fluidně. Je jí 21 let, je bez zdravotního postižení, bělošské rasy, nižší střední sociálně-ekonomické třídy a nevěřící.

Místa úlevy: Úlevu nalézá v prostorech, ve kterých se může svobodně vyjádřit svou genderovou identitu i sexuální orientaci (např. v návaznosti na zájmena, která preferuje). Queer prostory si tvoří tam, kde je se svými přáteli, kteří jsou také queer – *Ten prostor mám hodně spojený s lidma. Jakože potřebuju další queer lidi v tom prostoru. Nějakou komunitu, která vím, že mě pochopí* (Robin).

Místa útlaku: Čelí útlaku na základě svého genderu, i sexuality a občasně zažívá diskomfort i v návaznosti na svůj mladý věk a sociálně-ekonomickou třídu. Vnímá, že se v každodenních heteronormativně strukturovaných prostorech může setkat s nepochopením své sexuální orientace a genderové identity, nebo dokonce s odmítnutím. Vliv sociálně-ekonomické třídy a věku pociťuje spíš v momenty, kdy na ně někdo upozorní.

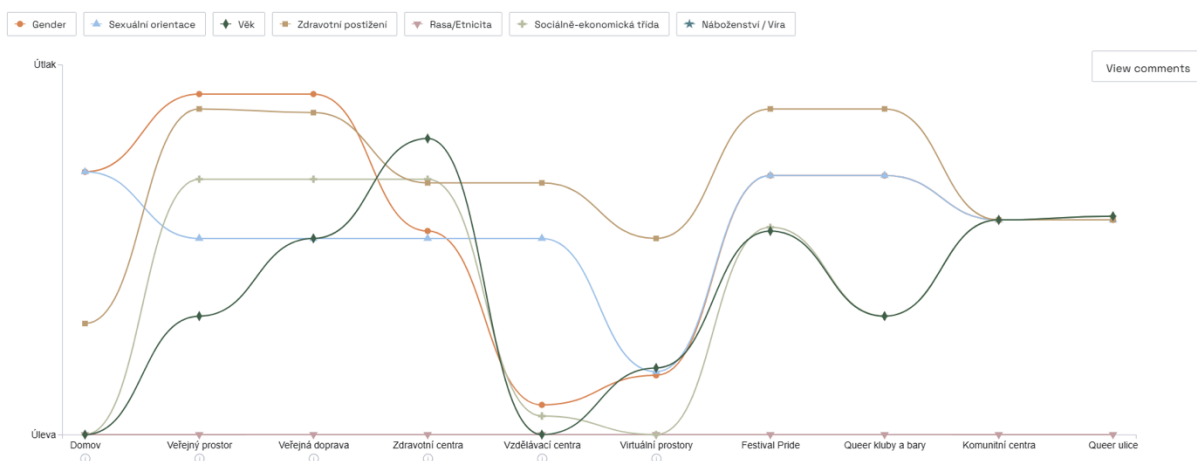
Obrázek č. 2: Relief mapa Robin

Rozálie

Rozálie svůj gender i svou sexualitu označuje jako queer. Je jí 24 let, má tělesné a psychické postižení a je osoba s neurodiverzitou, je bělošské rasy, svou sociálně-ekonomickou třídu označuje za střední až vyšší v návaznosti na její rodinu. Identifikuje se s buddhismem, avšak měla i *fázi křesťanství*.

Místa úlevy: Úlevu nachází v těch prostorech, kde nepocítuje obavy z možného napadení a kde se nesečkala s formami marginalizace. V návaznosti na svou sociální fóbii a agorafobii preferuje uzavřenější místa s menším počtem osob. Úlevu tak nachází ve virtuálních prostorech, které si přizpůsobuje svým preferencím a také doma, kde se sice nesečkává s plným pochopením její identity, což však ani od rodiny nevyžaduje.

Místa útlaku: Rozálie zažívá útlak na základě svého genderu, sexuální orientace, věku, sociálně-ekonomické třídy a zdravotního postižení. Svůj gender vnímá fluidně, ale vystupuje však spíše feminně a sdílí tak obavy z napadení či obtěžování. Útlak vůči zdravotnímu postižení vnímá napříč všemi prostory, jelikož nenachází pochopení ani přizpůsobení pro její situaci, což se propojuje i s jejím věkem, protože je mladým osobám automaticky přisuzováno zdraví. V queer prostorech úlevu nenachází, jelikož nesdílí pozitivní zkušenosti s LGBTQ+ komunitou, od které se tak distancuje.

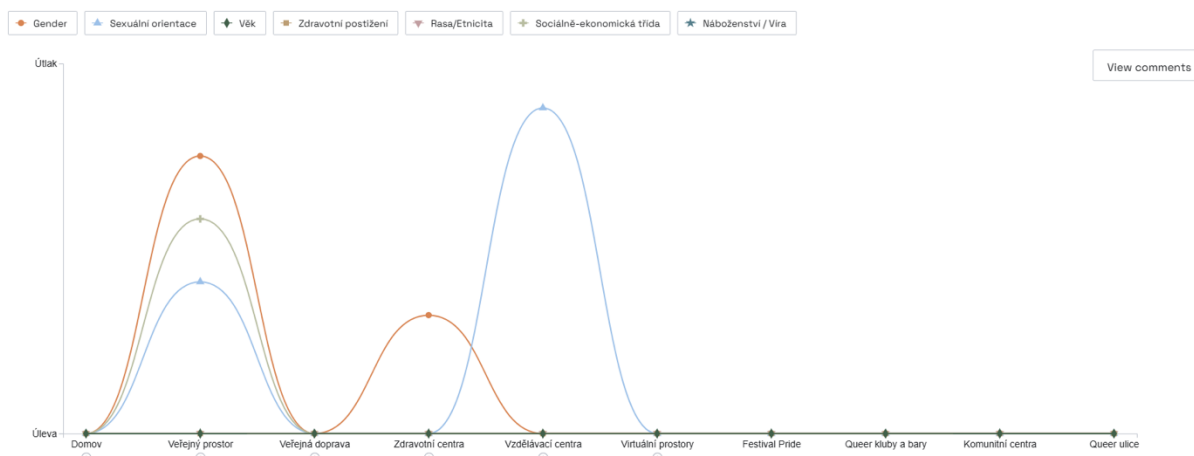
Obrázek č. 3: Relief Mapa Rozálie

Petr

Petr je heterosexuální trans muž. Je mu 26 let, je bez zdravotního postižení, bělošské rasy a nevěřící. Svou sociálně-ekonomickou třídu si nepřeje sdělovat. Vychází z pozice trans muže a reflektuje svou dřívější pozici, jak sám popisuje, jako lesby. Poznatky a zkušenosti Petra vychází z života v menším městě.

Místa úlevy: Petr je velmi introvertní a preferuje tak prostory, kde se neseťká s větším počtem cizích lidí. Preferuje tak svůj domov, který vnímá jako své bezpečné útočiště. I přes to, že queer prostory nenavštěvuje často, vnímá je jako bezpečné, protože dosavadní zkušenosti, které vnímá mu pocit bezpečí zvyšují.

Místa útlaku: Útlak zažívá vůči svému genderu, ale popisuje i útlak z dřívější doby, kdy se identifikoval jako lesba. Dnes vůči své sexuální orientaci útlak nezažívá, ale na střední škole, kde studoval, se kvůli ní často setkal s nadávkami a útlakem. Dnes zažívá útlak vůči svému genderu trans muže, kdy se často setkává s nevhodnými pohledy. Útlak vůči sociálně-ekonomické třídě pociťuje hlavně v momenty, kdy se setká se zesměšňováním méně zabezpečených osob.

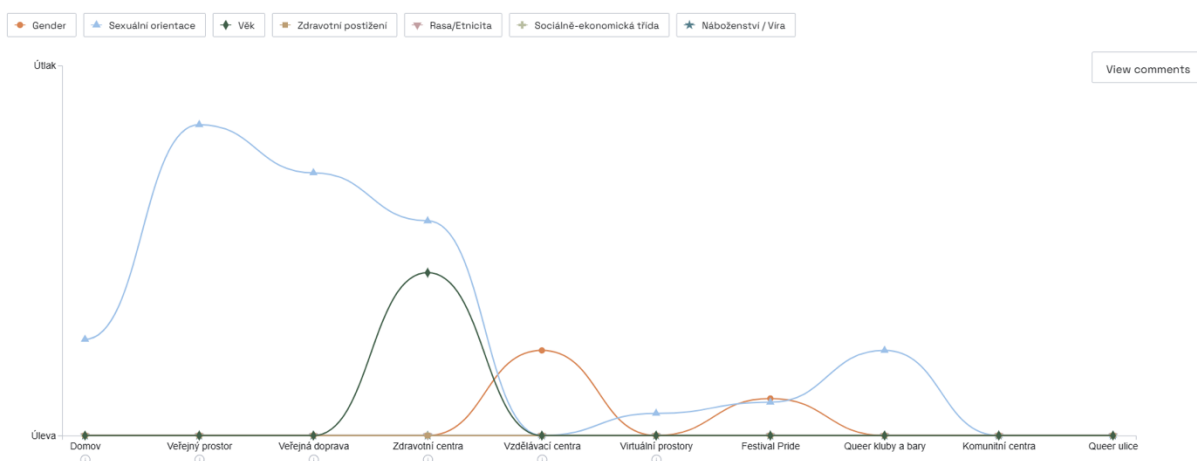
Obrázek č. 4: Relief Mapa Petra

Denis

Denis je cisgender gay, je mu 23 let, bez zdravotního postižení, bílé rasy, střední sociálně-ekonomické třídy, nevěřící.

Místa úlevy: Přichází z pozice maskulinně vypadajícího muže, kvůli kterému neočekává, že mu druhé osoby přisuzují queer identitu, ale spíš mužská privilegia, která se snaží reflektovat. Komfort nachází v prostorech, kde se může svobodně a autenticky vyjádřit. Queer prostory mu to umožňují, jelikož si je tvoří skrz přítomnost dalších queer osob a skrz vzájemnou spolupráci.

Místa útlaku: Denis zažívá útlak na základě své sexuální orientace, kterou musí v heteronormativně strukturovaných prostorech skrývat. Jelikož reflektuje svá privilegia, která původí z jeho mužského genderu, je občas nucen aktivně uvažovat nad tím, jak a kdy se vyjadřuje, aby nezastínil zkušenosti druhých potenciálně marginalizovaných hlasů.

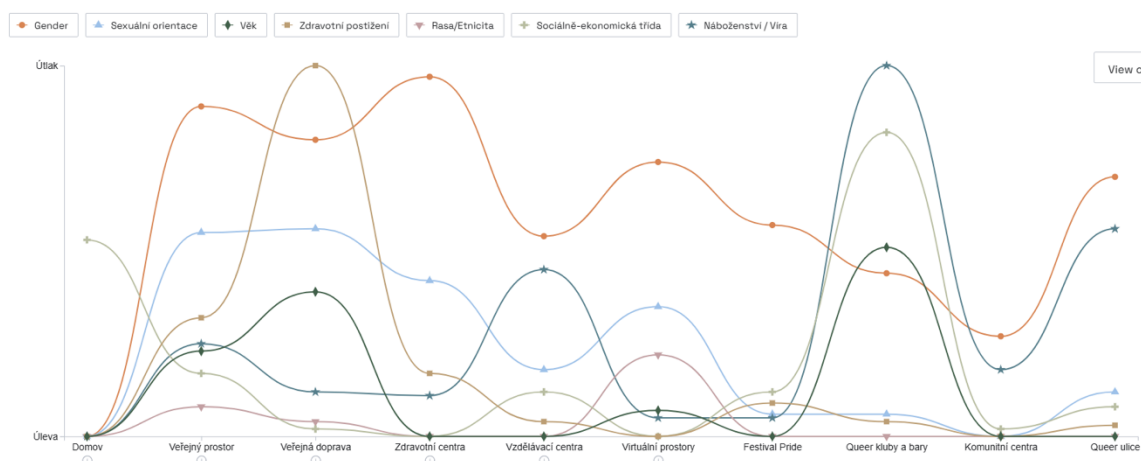
Obrázek č. 5: Relief Mapa Denise

Elían

Elían je nebinární omnisexuálx, má 33 let, tělesné zdravotní postižení, je bílé rasy, nižší střední sociálně-ekonomická třída, věří v agnosticismus.

Místa úlevy: Komfort nachází v prostorech, kde se může autenticky projevit a kde nepocítuje strach z přímého fyzického napadení. Částečnou úlevu nalézá v queer prostorech, ve kterých očekává ochranu od druhých přítomných osob.

Místa útlaku: Útlak zažívá vůči svému genderu, sociálně-ekonomické třídě, věku, víry, zdravotního stavu a sociálně-ekonomické třídy. Pocítuje propojení genderové identity jejich sexuální orientací, kterou na základě vizuálního vystupování druhé osoby často špatně předpokládají. Setkává se tak s marginalizací na základě předpokládaných identit, které jsou však často chybné. To se projevuje i v jejich zdravotním stavu, kdy jsou jejich zdravotní problémy neviditelné. I přes to, že v queer prostorech nalézá částečnou úlevu vůči svému genderu, pocítuje v nich určitý diskomfort, který pramení v jeho sociálně-ekonomické situaci a víry.

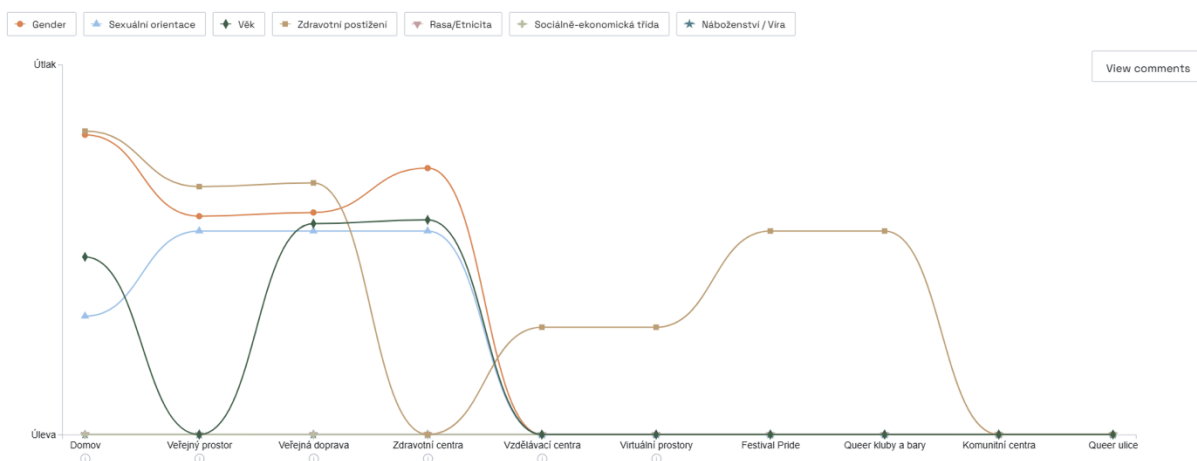
Obrázek č. 6: Relief Mapa Elíanx

Jamie

Jamie je nebinární lesba. Je jí 24 let, má diagnostikovanou depresi a úzkost, střední sociálně-ekonomická třída, věří v agnosticismus.

Místa úlevy: Jamie nalézá úlevu v queer prostorech, kde očekává pochopení a přijetí její identity. Vyhledává tak prostory, kde jsou další queer osoby, nebo kolektivy, které nebudou zpochybňovat její identitu, což nachází hlavně u mladých lidí. Bezpečí nachází také tam, kde se setká s explicitním vyjádřením pozitivního přístupu ke queer lidem, skrz vlajky či jiná symbolická označení. Využívá však strategie passingu, díky kterému si dokáže zajistit bezpečí v prostorech, kde by při autentickém projevení identity hrozilo odmítnutí. Je tak však nucena svou identitu skrývat.

Místa útlaku: Jamie se setkává s útlakem vůči svému genderu, věku, sexuální orientaci a zdravotnímu stavu. Od druhých neočekává pochopení jejího nebinárního genderu, a to primárně od starších osob, které o rozmanitosti genderu nemají takové vzdělání, kde se jí propojují roviny věku a genderu. I přes útlak, který zažívá v heteronormativních prostorech vůči své sexuální orientaci, však předpokládá, že pro ni druhé osoby budou mít větší pochopení než pro její nebinární gender. Diskomfort se jí násobí jejími úzkostmi, kvůli kterým prostory vyhodnocuje jako potenciálně nebezpečné.

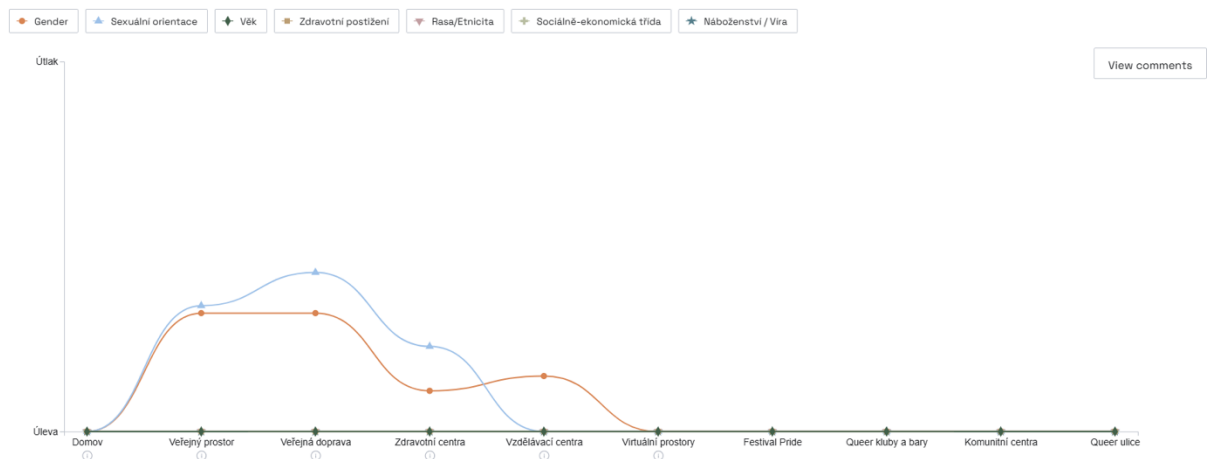
Obrázek č. 7: Relief mapa Jamie

Radim

Radim se identifikuje jako muž, při zodpovídání této kategorie však zaváhal, svou sexuální orientaci označuje jako queer. Je mu 21 let, bez zdravotního postižení, svou sociálně-ekonomickou třídu označuje za střední a je ateista.

Místa úlevy: Komfort nachází tam, kde nemusí zmenšovat svou osobnost či svobodné vyjádření, kterou nachází v queer prostorech, kde svou sexuální a genderovou identitu vnímá jako přijatou.

Místa útlaku: Jak Radim popisuje, v heteronormativně strukturovaných prostorech se setkává s odmítnutím a nepřijetím jeho genderu a sexuální orientace. Očekává, že pokud se svobodně a autenticky vyjádří, setká se s konfrontací od druhých osob. Musí tak potlačovat svou osobnost, čímž se stane neviditelným a zapadne do normativních očekávání.

Obrázek č. 8: Relief Mapa Radima

2. Klíčové faktory tvořící bezpečí v (queer) prostorech

V této části proběhla analýza konkrétních prostorů – domova, veřejného prostoru, veřejné dopravy, zdravotních zařízení, vzdělávacích prostorů, virtuálních prostorů, festivalu Pride, queer klubů a barů, komunitních center a queer ulice. Pro analýzu jsem využila poznatků získaných z vedených rozhovorů a nástroje Relief Maps s využitím intersekcionalního přístupu.

Domov

Domácí prostory jsou typicky vnímané jako zásadní pro duševní pohodu, komfort a bezpečí (Pitoňák, 2014). Jejich povaha se výrazně liší v závislosti na možnostech regulace, materiálním zázemí i přijetím od ostatních členů domácnosti. Pocit bezpečí se však neodvíjí pouze od sexuální a genderové identity, ale i od sociálně-ekonomické situace, věku, či zdravotního stavu.

V případě Radima a Petra je domov prostorem bezpečí a autonomie. Radim žije sám, svůj domov považuje za prostor, kde se může svobodně projevat a být kýmkoliv chce, bez obav z pohledů od cizích osob (viz rámeček separace dle Hartal, 2018). Významnou roli zde hraje možnost regulace, kdy má plnou kontrolu nad tím, kdo jeho byt navštíví. V případě návštěv přátel se tento pocit ještě navyšuje, protože i přátelství je pro něj významný zdroj komfortu:

Záleží, koho si do bytu vezmeš. Kamarádi, kteří mi sem většinou chodí tak se před něma nezmenšuju. Nezmenšuju svoji osobnost [...] Když se necítím bezpečně tak se zmenšuju a mám potřebu skrývat část své osobnosti, abych zůstal v bezpečí (Radim).

Podobný prvek soukromí a selektivity oceňuje i Petr, který je velmi introvertní a preferuje, když mu nikdo nezasahuje do jeho soukromí, které nachází hlavně ve svém pokoji. Na rozdíl od Radima však nežije sám, žije se svou rodinou, která jeho trans identitu dnes již respektuje a přijímá. Jeho zkušenost ilustruje, že bezpečí není samozřejmost, ale výsledek dlouhodobého procesu:

Žiju s mámou a s jejím manželem. Ten začátek byl těžkej, ale to je pochopitelný, je to máma, zná mě celej život. Pak prostě z její malý holčičky není holčička. Teď po tom necełym roce už je to lepší [...] Nikomu tady prostě nemusím nic vysvětlovat. Můj pokoj doma je prostě moje místo, kam nikdo nepůjde, když nechci (Petr).

Prvek regulace však není přístupný všem. To je vidět v křivce diskomfortu v Relief Maps Denise (str. 42), který bydlí v pokoji na koleji se svým přítelem, kde si společně vytváří svůj bezpečný queer prostor. Ten je však součástí širšího heteronormativního kolejního prostoru, kde se občas setkává s prvky zvenčí, nad kterými kontrolu nemá:

Když tam přijde nějaký oprávněný nebo dělají kontroly nábytku, nějaké revize a teď do tvoji ložnice kterou sdílíš s člověkem stejného pohlaví se dostanou tyhle starší lidi, u kterých občas nevíš, jak na to budou reagovat [...] Naštěstí jsme žádnou nepříjemnou zkušenost neměli, ale říkáš si, co by se stalo, kdyby tam přišel opravář, kterej by s tím měl problém a měl nějaký narážky. To jsou momenty, kdy ten queer prostor ztrácí to bezpečí (Denis).

Zatímco Radim a Petr mohou kontrolovat své okolí, Denis je vystaven riziku narušení svého intimního queer prostoru, což ho může dostat do potenciálně ohrožující situace. I přes to, že je na kolejích běžné, že více osob stejného pohlaví sdílí jeden pokoj, v Denisovi tato skutečnost vyvolává obavy spojené s možným odhalením jeho sexuální orientace, a proto je nucen ji skrývat. Zdrojem útlaku však nemusí být pouze skrývání vlastní identity, ale i ekonomická nejistota. I když Elian sdílí vnímání jejich domova jako bezpečného prostoru v dimenzích genderu a sexuality, popisuje sociálně-ekonomickou dimenzi, která jim pocit plného bezpečí limituje:

Vnímám, co mám, co si můžu dovolit, kolik mám jídla, takže na to víc myslím. Zároveň se to fyzicky odvíjí kolem mě. Myslím na to víc, než jinde (Elian).

Na vzájemně prolínající se rovině genderu a sexualitu pocítuje jistou míru útlaku Rozálie. Domov je pro ni prostor, kde nemá potřebu sdílet svou genderovou identitu, jelikož ji vnímá jako soukromou věc. Jako soukromou vnímá i sexuální orientaci, kterou otevřeně sdílela a k pochopení došla postupem času. Nesetkala se však ze strany rodiny k negativnímu vyjadřování vůči queer lidem a očekává tak akceptaci nebo neutrální přístup:

O mém genderu to jsme se vůbec nebavili, ani nevidím důvod proč. Není to věc, co bych s něma probrala. Oni se o to nezajímají tak nečekám, že na to mají nějaký názor. Moje máma měla během života spoustu queer kamarádů, furt některý má. Nemaj s tím

vyloženě problém. Když jsem chodila na Pride, tak jim to bylo jedno [...] Máma prostě ví, že se mi líbí holky (Rozálie).

Domov je prostor, ve kterém se tvoří a udržují vztahy s těmi nejbližšími. Jak ukazuje Meyer (1995, 2003), přijetí ze strany rodiny je jen z ochranných faktorů, které mohou mírnit dopady menšinového stresu. Přijetí však není jistá záležitost a domov nemusí být automaticky bezpečný prostor. Pokud osoby žijí s lidmi, které nerespektují jejich identity, může se stát i místem útlaku a vyloučení (Pitoňák, 2014). To pociťuje Jamie a Robin, které doma zažívají tlak z nepochopení nebo nepřijetí. Jamie žije se svojí maminkou a má s ní velmi blízký vztah. Jak zobrazují její Relief Maps (str. 44), útlak pociťuje v rovinách zdravotních potíží, sexuální orientace a genderu. Proces k pochopení její sexuality i genderu byl dlouhodobější:

Ta reakce ty mamky byla taková... to ne, to je blbost. Prostě jsem řekla, že se mi líbí i holky, a ona, jestli jako kamarádky. Však tě znám, to je blbost, já vím, že to není pravda. No a pak jsme se o tom strašně dlouho nebavily. Byla jsem zklamaná z té reakce (Jamie).

O několik let později měla Jamie coming out i ohledně její genderové identity:

Tam ta konverzace už proběhla v klidu, že jsem ji to řekla tak, jak jsem to uměla. To se hrozně blbě vysvětluje člověku, co je cis. Vždycky říkám, že nečekám, že to pochopíš, ale stačí, že to budeš respektovat. Tam už to bylo nějak v pohodě [...] Se to vykrytalizovalo tím časem (Jamie).

Vnímá však, že její maminka rozumí její genderové identitě mnohem méně než té sexuální. Stejně nepochopení ze strany maminky Jamie pociťuje vůči jejímu zdravotnímu stavu, který zintenzivňuje míru diskomfortu. Podobné nepochopení ze strany rodiny sdílí i Robin. Zde Relief Maps zobrazují rozdílné vnímání jejího genderu, sexuality a věku. Její sexuální orientaci doma sdílela, tu genderovou však ne, jelikož neočekává, že se setká s přijetím, ale spíše s odmítnutím:

Asi nejvíc z toho domova cítím nějaký tlak. Z genderových očekávání nebo předsudků a stereotypů, třeba na vnoučata, hned po maturitě, když mi bylo 18. Teď už je to ale lepší, když znají moji sexuální orientaci. Můj gender ale vůbec nechápou, a spíše podporují ty antigender narativy (Robin).

Robin, Rozálie a Jamie zmiňují různé formy nepochopení či napětí, které se zobrazují také v rovině věku. Mají však určité pochopení pro postoje svých rodin. Robin reflektuje, že její rodina žije na malé vesnici, kde je obtížnější dostat se k progresivním myšlenkám – tedy diskurzům o genderové a sexuální rozmanitosti v jiných než heteronormativních rámcích. Podobně Rozálie přisuzuje názory svých rodičů jejich generační zkušenosti, kterou ukazuje na příkladu bisexuality. Sama ji dnes chápe jako rovnocennou sexuální orientaci, zatímco její rodiče ji vnímají spíše jako projev nejistoty a neschopnosti se rozhodnout pro sexualitu či homosexualitu. Jamie upozorňuje na proměnu dobového vnímání rozmanitých identit v souvislosti s trans identitami, které jak popisuje, v době socialismu byly minimálně zohledněny a viděny. Vzájemně vnímají, že nepochopení či nepřijetí může často pramenit z nedostatku informací či generačního odstupu. Primárně to vnímají v jejich genderové rovině, o které se nejen u nich doma, ale v celkové širší společnosti, dostatečně nemluví. Genderové identity tak neprošly podobným procesem jako ty sexuální, a proto mohou být pro spoustu osob nejen nepochopitelné, ale dokonce naprosto neznámé.

Veřejný prostor

Ve veřejném prostoru jsou queer osoby nejčastěji nuceny skrývat svou identitu, aby předešly marginalizaci, diskriminaci či napadení. Je strukturálně formován heteronormativními normami, čímž systematicky vylučuje queer osoby a nereflektuje jejich potřeby (Robinson, 2016). Queer osoby jsou tak stavěny do pozice, kdy musí neustále zvažovat, jak se danému prostoru přizpůsobit či v něm navigovat, pro zachování vlastního bezpečí (Pitoňák a Macháčková, 2023). K tomu mohou volit různé typy strategií.

Denis vnímá veřejný prostor jako *potenciálně ohrožující*. Popisuje, že skrz svůj maskulinní vzhled a okolní předpoklady vůči jeho sexuální orientaci čerpá z určitého mužského privilegia, díky kterému v rovině svého genderu neprožívá diskomfort. Jeho zkušenost se však mění v momentě, kdy projevuje svou sexualitu, protože naopak od jeho genderu, který spadá do heteronormativních norem, jeho sexuální orientace tento prvek nesplňuje:

Můžu si dovolit jít sám v noci na nějakou zastávku, nestává se mi, že by mě někdo obtěžoval, že by lidi zírali, s tím žádnou zkušenost nemám [...] Ten prostor je pro mě nebezpečnej v moment, kdy se chci držet s přítelem za ruku, kdy bych se chtěl víc

projevit, ten prostor vnímám, jakože by se mohlo stát něco nebezpečného, že by mě někdo mohl fyzicky nebo verbálně napadnout, s čímž už zkušenost mám (Denis).

I přes to, že projevy náklonnosti svému partnerovi vnímá jako přirozené, aktivní uvažování nad vykonanými kroky popisuje jako *součást reality*. Toto zvažování projevení identity popisují Pitoňák a Macháčková (2023), kteří přizpůsobování okolí vnímají jako aktivní činnost, naopak od svobodného projevu, nad kterým osoby, které spadají do heteronormativních očekávání, nemusí aktivně uvažovat. Denisova zkušenost kontrastuje se zkušeností Robin, která se ve veřejném prostoru při projevení náklonnosti své partnerce cítí poměrně bezpečně. Naopak svůj gender veřejně neprojevuje, protože pochopení neočekává. Svě identity tak artikuluje selektivně, dle míry rizika:

*Já se s *jméno partnerky* nějak neomezujeme, když jsme venku. Asi máme štěstí, ale ještě se nám nic nestalo. To vnímám asi pozitivně, ale jsou tam furt nějaký obavy... Myslím, že je to i tím, že vypadám maskulinně, že třeba ani nepoznají, že jsme homosexuální pár. Ona je dost feminní a já vypadám maskulinně (Robin).*

Objevuje se tak v paradoxní situaci, kdy je částečně chráněna díky mylným domněnkám o její identitě, avšak je stále nucena ji částečně maskovat, což je jedna z navigací v prostoru, kterou popisuje Yoshino (2006). Svě identity tak projevuje strategicky a selektivně na základě toho, jakou reakci by mohly mít druhé osoby. Mylné představy o sexualitě a genderu od druhých lidí popisuje i Elian, která se setkává s útoky na nesprávně předpokládané identity. Útočníci tak reagují na vizuální prvky, od kterých odvíjí předpokládanou identitu. Ta skutečná však zůstává pro okolí skryta:

Ti lidi ani neví na co mají útočit. Moji feminitu považují za nějakou domnělou homosexualitu a točí se tam útoky na něco, co vlastně neexistuje... Ten důvod je vizuál a prezentace... Lak na nehty, taška, kterou označují za kabelku... Útočí na vlastní představu člověka, který nemá ani gender ani sexualitu, kterou si myslí, že má... Sice útočí na mou domnělou sexualitu, ale moje reálná není nějak zasažená (Elian).

Jelikož jsou útoky směřovány na mylně předpokládanou identitu, Elian si je nebere osobě. I tak však podporují obavy z fyzického násilí a narušení osobního bezpečí. Domněle o předpokládané identitě využívá Jamie, která veřejném prostoru naviguje skrz passing, skrz

který se přizpůsobuje dominantním normám a je vnímána jako cis žena (Goffman, 2009). Využitím této strategie získává určitá privilegia a zajišťuje si absenci přímých konfrontací v rámci jejího a genderu. Jde tak ale o kompromis mezi autentickým sebevyjádřením a zajištění vlastního bezpečí:

To, jak vypadám, tak sociálně jsem hned automaticky přijatá, všichni automaticky usoudí, že jsem žena... Na úkor mého komfortu, co bych preferovala, tak se zařídím tak, abych se cítila bezpečně. V ideálním světě si dám na sebe vlajku a zájmena a všichni to respektují (Jamie).

Občas svou identitu však sdílet chce a vyjadřuje ji skrz placky, nebo jiné symbolické prvky, což v ní však probouzí obavy, které jsou násobené jejím zdravotním stavem. Radim se méně obává zpochybnění jeho identity, ale více přímého konfliktu. Svou identitu a osobnost je tak nucen skrývat a *zmenšovat*:

Zmenšovat svoji osobnost, abych zůstal v bezpečí. Neviditelnost je součástí, ale jde o cokoliv, co se váže k mé osobnosti (Radim).

Radim se snaží působit tak, aby jeho projev nepřesahoval běžné normy. Je nucen regulovat, jak mluví, jaké volí oblečení, co je obsah toho, co říká, což by se dalo vnímat jako forma maskování (Yoshino, 2006). Tento termín však explicitně nevyužívá. Snaží se tak být neviditelný v prostorech, kde je cisheteronormativita normou. Podobnou strategii tak volí i Petr. Ten však skrz využití strategie passingu prožívá pozitivní emoce, jelikož mu afirmují úspěch v jeho proměně:

I lidi, co mě znali dřív maj takový divný pohledy, už se mi ale stává, že mě i nepoznávají. To beru pozitivně (Petr).

Passing má u trans osob specifický význam, jelikož je často propojován s úspěšnou tranzicí, což kritizuje Serano (2016). Pocit bezpečí tak vychází z neviditelnosti vůči okolí. Pro Robin je tento princip pozitivní, protože se nezajímá o nikoho druhého, a tak neočekává, že se někdo bude zajímat o ní. Na negativní prvek této neviditelnosti však upozorňují Elian s Jamie, kteří zmiňují tzv. efekt přihlížejícího – pokud *už jeden zakročí, tak je to jeden z tisíce a po hrozně dlouhý době* (Elian). Jde tak o míru a počet pohledů, které queer osoby mohou získat

při otevřeném projevení vlastní identity. I přes to, že absenci pohledů převážně vnímají jako pozitivní, při reflexi sociálně psychologických jevů se tento faktor může jevit negativněji.

Ve veřejném prostoru však nejde pouze o aplikaci heteronormativních představ na queer osoby, ale o aplikování domněnek na osoby v i jiných dimenzích. Například Elian zažívá marginalizaci nejen kvůli genderových a sexuálním předsudkům, ale také v důsledku zdravotního stavu. Stejně tak Rozálie, vůči které je veřejný prostor nevstřícný nejen kvůli očekávanému nepochopení její genderqueer identity, ale i z důvodu jejího zdravotního postižení a věku. Rozálie, která má fyzické i psychické zdravotní problémy popisuje svůj postoj k veřejným prostorům:

Pro mě ten veřejnej prostor nic nedělá. Nějak mě nepodporuje, nebo se neupravuje, aby mě bylo příjemně... Když to prostě neřekneš nahlas nebo to není vidět tak ty lidi to neberou ani v potaz, že by to mohla bejt ta možnost. Vzhledem k tomu, že seš mladá, tak prostě nemůžeš mít zdravotní problémy (Rozálie).

Výpověď Rozálie a Elianx tak ukazuje nutnost intersekcionalního pohledu, jelikož zažívají několikanásobnou marginalizaci nejen jako queer osoby, ale i osoby se zdravotním postižením, které veřejné prostory opomíjí. Na tento aspekt podrobněji navazují ve výpovědi o veřejné dopravě.

Veřejná doprava

Veřejná doprava je specifický typ veřejného prostoru, který sdílí heteronormativní struktury, avšak odlišuje se svou prostorovou a interakční povahou. Narozdíl od veřejného prostoru je ve veřejné dopravě uzavřenost, která znemožňuje daný prostor v případě nebezpečí hned opustit. Veřejná doprava je zároveň prostor, ve kterém se koncentruje vyšší počet osob na menším prostoru. Dochází v ní ke krátkým, avšak k intenzivním interakcím mezi lidmi, což tvoří veřejnou dopravu nepředvídatelnou (Gekoski, et al., 2017).

Pro Rozálii je veřejná doprava jedním z nejobávanějších prostorů, a to především kvůli prolínání jejího zdravotního stavu, mladého věku a vizuální čitelnosti. Má problémy s klouby a zády, což však vzhledem k jejímu mladému věku a vzhledu není očekáváno. Bývá tak chybně označována za zdravou osobu, což ji přivádí do nepříjemných sociálních situací:

Tím, jak jsem mladá, tak lidi mě berou jako zdravou, ale já nejsem zdravá a potřebuju si sednout. Když sedím a nastoupí nějaký senior, tak se nezvedám a nepouštím ho. Já jsem na tom zdravotně taky špatně a pak na mě ty lidi hází hnusný pohledy, že se nezvednu...Vzhledem k tomu, že vypadám zdravě, tak je ten útlak ve smyslu, že lidi očekávají, že já budu ta, kdo se zvedne (Rozálie).

Podobnou zkušenost má Elian, která musí aktivně přemýšlet nad tím, zda veřejnou dopravu využije a pokud ano, jaký prostředek. Toto neustálé zhodnocování se odvíjí od jejich zdravotní kondice a obav, jak budou vnímány ostatními:

Když jedu na oběd do centra, tak je přesně taková ta doba kdy tramvajemi jezdí senioři a lidi s dětmi a podobně, takže pak mám větší stres, protože mě budou číst jako zdravou bezbolestnou osobu. Dochází tam ke konfliktům. Když je ta tramvaj plná a někdo by si potřeboval sednout, ale já mám zároveň problém stát v té tramvaji... Když usoudím, že je špatný čas a mohlo by k tomu dojít, tak spíš zvolím metro (Elian).

Elian a Rozálie jsou tak vystaveny diskriminaci a zpochybňování v několika vzájemně se prolínajících kategoriích – queer identity, zdravotního stavu a vizuální čitelnosti. Neviditelnost jejich potíží v propojení s mladým věkem tak vede k neustálému zpochybňování jejich potřeby komfortu či místa na sezení. I přes to, že mají obě osoby možnost využít nějakých pomůcek, skrz které by byla jejich kondice čitelnější, snaží se tomu vyhnout, jelikož se chtějí vyhnout dalším formám stigmatizace, či dopadům na jejich budoucí život.

Zkušenost většiny ze spoluautorstva se často podobá jejich zkušenostem ve veřejném prostoru, především v otázce nežádoucí pozornosti (viz rámeček anonymity dle Hartal, 2018). Tu zmiňuje Robin, která je zvyklá nevnímat okolí a přítomnost druhých lidí, z čehož předpokládá, že to ostatní mají stejně. Tento přístup sdílí i Petr. Jeho komfort se však naruší v moment, kdy zaznamená pohledy ostatních cestujících. Sám však veřejnou dopravu skoro nevyužívá. V místě jeho bydliště městská doprava není a mimo město cestuje minimálně.

Radim veřejnou dopravu vnímá jako emocionálně ohrožující prostor. Naopak od Petra je musí využívat často, protože žije ve větším městě. Popisuje situace, ve kterých se setkal s nepříjemnými poznámkami, se kterými se setkává častěji ve veřejné dopravě než ve veřejném prostoru. Setkal se i s pozitivními reakcemi na jeho vizuální vystupování, skrz které se svobodně sebevyjadřuje. Ty mu afirmují autenticitu a vlastní volbu jít z davu, být sám sebou. Reflektuje však, že hranice příjemných a nepříjemných interakcí je velmi tenká a lehce

překročitelná. Veřejná doprava, jako mikro-veřejný uzavřený prostor je pro Radima nepříjemný hlavně v moment, kdy je v dopravě pouze s jednou další osobou. V přítomnosti více osob naopak pocítuje vyšší bezpečí, jelikož očekává, že by někdo další mohl zasáhnout. Tento faktor bezpečí zmiňuje i Elian, kterx i přes uvědomění pravděpodobné pasivity druhých osob v návaznosti na efekt přihlížejícího, očekává ochranu alespoň od autoritativní osoby – řidiče (viz rámeček ochrany dle Hartal, 2018).

I Jamie o efektu přihlížejícího mluví, avšak prvek autority ji bezpečí neafirmuje, protože nemůže předpokládat, že ostatní budou na její straně. Přisuzuje to však svým úzkostem, kvůli kterým neustále vyhodnocuje situace a jejich nejhorší možné důsledky. Zdravotní stav jí tak probouzí nekomfortní myšlenky, které se jí násobí v moment, kdy zaznamená prvek, které se váže k nějakému přesvědčení, co odmítá její identitu:

Ta úzkost v tom hraje roli, že promyslím všechny možné scénáře a hlavně ty, který můžou skončit nejhůř [...] Je to specifický v tom, že člověk nastoupí do toho metra, ty dveře se zavřou a je tam ta doba, během který z té situace nemůžu utýct. Na sobě budu mít ten pride pin a naproti mně bude stát nějaký nacista, tak já se nemám jak dostat ven, do té doby, než ten prostředek ty dveře otevře... ta queer identita je taková... strašně jednoduchý místo, do kterýho si kopnout (Jamie).

Z výpovědí spoluautorstva je tak patné, že se veřejná doprava stává místem výrazného napětí mezi normativními očekáváními a individualizovanými tělesnými a identitními zkušenostmi, což je ukázka konfliktu, který vzniká při narušení heteronormativního společenského řádu (Warner, 1993). Uzavřenost veřejné dopravy, ze které není možné utéct, a přítomnost dalších osob na malé ploše tak tvoří prostor, ve kterém jsou queer identity a zdravotní potřeby u mladých osob nezohledněny a vystaveny stigmatizaci a nepochopení. Zkušenost Elian, Rozálie a Jamie tak ukazují, jak se při prolínání queer identity, zdravotního stavu a vizuální čitelnost tvoří násobená forma zranitelnosti. Tato dynamika ukazuje potřebu inkluзивity a zohlednění individuálních potřeb.

Zdravotní zařízení

Na rozdíl od domova, veřejného prostoru či veřejné dopravy, které lidé navštěvují převážně každodenně, jsou zdravotní centra prostorem, které navštěvujeme z nutnosti zdravotní

péče. Stávají se tak prostory, které mohou potenciálně probudit vyšší míru stresu. Nejde však pouze o místa poskytující péči, ale i o prostor, ve kterém se ukazují normativní představy o těle, sexualitě a genderu. Ve zdravotních centrech je často vyžadováno sdělovat intimní informace (viz zkušenost Robin) a měla by tak existovat důvěra vůči lékařskému personálu. Jak však nedávné výzkumy ukazují, jde o místa, kde stále dochází k diskriminaci a přehlížení queer identit (Pitoňák a Macháčková, 2023). Různorodé zkušenosti queer osob se odvíjí nejen od jejich queer identit, ale i od vizuálního vystupování, které aplikuje na jednotlivé osoby stereotypní a normativní předpoklady. Robin, která je genderově i sexuálně fluidní, tak byla vnímaná jako heterosexuální žena. Tento předpoklad, byl patrný hlavně v gynekologické péči:

Když musím na gynekologii vysvětlovat, že jsem sexuálně aktivní, ale k těhotenství nedojde... Že jsem se mu musela prostě vyoutovat (Robin).

Skrz aplikování genderových a sexuálních předpokladů je Robin stavěna do situace, kdy je nucena sdílet své intimní informace i přes to, že jí to není plně komfortní. Vystupuje spíše maskulinně, ale její zkušenost je automaticky členěna jako ženská. Naopak Jamie, která vystupuje feminně a vystupuje strategie passingu (viz Goffman, 2009), nemá přímou zkušenost s aplikací těchto stereotypů, i když si jich je vědoma. Úlevu nachází zejména v dlouhodobě navštěvovaných zařízeních, kde se cítí přijímaná jak skrze svou nebinární identitu, tak vzhledem ke zdravotnímu stavu, kvůli kterému získala porozumění. V jiných zařízeních však svou identitu nesdílí:

Jediný zdravotní místa, která navštěvuji, jsou moje terapeutka a psychiatrička a asi mám štěstí, ale jsou s tím extrémně v pohodě... tam vím, že jsou tomu otevřený. Jinde si chci ušetřit tu konverzaci, protože nevím, jak skončí... dát si to tak na váhu, vyvážení těch plusů a minusů, jestli mi to za to stojí (Jamie).

Je tak nucena neustále zvažovat, zda je sdílení její identity nezbytné a přijatelné, nebo zda ji nechá skrytou pro zachování vlastního bezpečí, které je pro ni ve zdravotních centrech důležité, hlavně pokud je nucena sdílet intimní informace. I přes absenci přímé zkušenosti si však uvědomuje, že její případ je spíše výjimka. Popisuje zkušenost svých trans přátel:

Pro lidi, co nejsou cis je to ale často místo diskomfortu... tlačí do stereotypů, nerespektují a neberou v potaz tu identitu... ne každá žena chce rodinu a děti. Pojďme nepředpokládat rozhodnutí druhých lidí (Jamie).

Denis, který je ve vztahu s osobou stejného pohlaví, nikdy nemusel coming out ve zdravotních centrech absolvovat, a to i přesto, že je jeho situace velmi podobná Robin. Klíčový rozdíl spočívá v jejich biologickém pohlaví – i zde se tedy ukazuje, jak velkou roli hrají binární předpoklady. Denis se nicméně cítí znevýhodněn kvůli svému věku, kdy má pocit, že zabírá místo někomu staršímu. Jak ukazují výpovědi osob, kterým bylo při narození přiřazeno ženské pohlaví, gender ani sexuální orientace nejsou ve zdravotnických zařízeních brány v potaz, což ukazuje zkušenost Robin, které byla automaticky přisuzována heterosexuální orientace. Jak ukazuje Elian, předpokládání heterosexuální sexuální orientace však není zákonitost:

Když jsem se bylx registrovat na kožní, tak chtěli vědět, jestli mám partnera či partnerku. Ten personál jako první uvedl partnera a zvláště koukal, co řeknu. Řekl jsem, že nemám a nedozvěděli se nic. Ten dotazník je ale zvláštní. Asi chtěli vědět, jestli jsem ve vztahu, ale zeptali se tak, aby zjistili mou orientaci (Elian).

Robin i Elian se objevili v pozici, kdy byla dotazována jejich sexuální orientace i bez prvotního zájmu ji sdílet. Robin popisuje zdravotní zařízení jako *heteronormativní* a kritizuje binární rozdělení na ženy a muže, do kterého je nucena. Tento kritický přístup sdílí i Rozálie, která reflektuje potřebu znalosti biologického pohlaví, pro reflexi odlišných funkcí mužských a ženských těl, ale kritizuje, že gender stále není zohledňovaný. Zdravotní centra vnímá jako nedostatečně inkluzivní.

Petr má se zdravotními centry naopak pozitivní zkušenosti. Hned po změně úředního jména a po začátku tranzice se ozval své obvodní doktorce, která nekladla žádné následné otázky a *byla úplně v pohodě* (Petr). Mluví také o zkušenosti u sexuologa, kde vnímá také pozitivní přístup. Oceňuje, že jeho identitu nikdo nezpochybňoval a bral ji automaticky. Je si však stále vědom, že tato pozitivní zkušenost nemusí být sdílena napříč každým centrem.

Zdravotní centra se tak stávají prostory, ve kterých se reprodukuje heteronormativní binární předpoklady založené na biologickém pohlaví, které mohou nutit queer osoby ke coming outu (Sedgwick, 2008) i přes to, že by tuto strategii samy ne zvolily. Mohou se však stát místem úlevy alespoň pro osoby, které mají zdravotní potíže, jsou také prostory, ve kterých queer osoby nemusí zažít přijetí a jsou tak nuceni volit strategie, skrz které budou navigovat

pro zachování vlastní důstojnosti. Jak také ukazuje zkušenost Denise, mohou být prostory, kde se mladé osoby nebudou cítit přijaty na základě jejich věku. To popisuje i Rozálie, která se i ve zdravotních centrech setkává se zpochybňováním jejího zdravotního stavu, primárně kvůli věku.

Vzdělávací prostory

Na středních a vysokých školách se setkávají různorodé osoby s různorodými pohledy na svět. Vztahy ve vzdělávacích prostorech se mohou tvořit na úrovni žákovských a učitelských kolektivů i napříč nimi (Smetáčková a Braun, 2009). Dokážou formovat mladé osoby a je tak důležité, aby prostory vzdělávacích center byly bezpečné a podporující (Cosier, 2009). I do těchto prostorů vnikají genderové a sexuální stereotypy, které mohou vést k tomu, že se lidé, kteří nespádají do dominantních sociálních norem, setkávají s odmítnutím (Cosier, 2009; Smetáčková a Braun, 2009).

Robin popisuje žákovský kolektiv, ve kterém se často cítila nekomfortně, kvůli negativnímu vyjadřování na queer osoby od spolužáků. Musela tak maskovat svůj gender a sexualitu, což odpovídá tomu, co popisuje Yoshino (2006). Tato nutnost maskování, která tvořila formu útlaku, lze v Relief Maps vidět jako téměř propojenou křivku. Útlak se přitom netýkal pouze genderové identity, ale i sociálně-ekonomické třídy, která se rovněž stala terčem posměchu. V kontrastu se zkušeností Robin stojí zkušenost Rozálie, kde se ukazuje význam přístupu učitelského i žákovského kolektivu. Zmiňuje svého spolužáka, o kterém se vědělo, že je queer, a který z jejího pohledu nečelil formám marginalizace.

Významnou roli může hrát i zaměření konkrétního vzdělávacího centra. Denis studoval gymnázium, který navštěvovalo více queer osob než jiné střední školy. Přisuzuje to tomu, že ostatní střední školy v jeho okolí byly převážně průmyslově zaměřené:

Myslím, že průmyslovky stále nejsou bezpečný pro queer lidi... ten gympl je asi nejen bezpečnější prostředí, ale jako liberálnější a progresivnější prostředí (Denis).

Denis předpokládá, že školy s technickým zaměřením jsou méně otevřené. Reprodukce heteronormativity ve vzdělávacím prostoru, jak ji popisuje Pitoňák (2013b), se tak může lišit v závislosti na typu školy. Stejně přesvědčení sdílí Jamie, která svou fakultu vnímá jako bezpečné prostředí, právě kvůli zaměření samotné fakulty:

Nemyslím, že bych se cejtila nekomfortně s nějakýma vyučujícíma. Čistě jen proto, že učí tady na ty škole, dokud by mi nedali důvod se cítit nekomfortně (Jamie).

Tuto zkušenost sdílí i Rozálie, která oceňuje inkluzivitu její fakulty. Nesetkala s odmítnutím queer osob, ale naopak s jejich přijetím a zohledněním. Nedostatek podpory však vnímá v souvislosti se zdravotním znevýhodněním:

Necejtím se viděna. Jak mám sociální fobii, tak u nás není žádný místo kam by si člověk mohl zalézt, když je mu špatně z toho, že je tam hodně lidí. Je to velkej propojenej prostor a nemůžeš zalézt ani do tý učebny, protože jsou zamčený (Rozálie).

V oblasti genderu však pociťuje výraznou úlevu – genderová témata jsou součástí výuky a vyučující zohledňují působení genderu, například dotazy na preferovaná zájmena. Podobně to vnímá i Denis, který zaznamenává vysokou přítomnost queer osob na vysoké škole a genderově zaměřené kurzy jako signály otevřenosti daného prostoru. Zároveň však reflektuje přítomnost vyučujících, kteří jsou vůči queer osobám vyhraněně negativní:

Rozbíví to ten obraz fakulty jako nějakýho safe spacu...ale pak si uvědomíš, že tady učí lidi, co to tak nemusí mít. Pro mě je to pak hroznej šok (Denis).

Kvůli přítomnosti dalších queer osob a zaměření kurzů, které ve své podstatě podporují jeho představu o bezpečnosti daného prostoru také očekává, že by ostatní osoby zakročily, pokud by byly svědky diskriminace či jiných nenávistných projevů, což je rámec ochrany, který uvádí Hartal (2018). Robin hodnotí svou fakultu jako queer prostor, zároveň ale podotýká, že otevřenost nelze brát jako samozřejmost, spíše jako pozitivní výjimku. Lze tak vnímat, že se queer prostor stává queer skrz mezilidské vztahy a interakce (Pitoňák, 2014). Přítomnost dalších queer osob na vysoké škole však nezaznamenává Radim, který uvádí, že se na vysoké škole se stává jeho queer identita překážkou k získání respektu.

Cítím potřebu skrývat svou identitu v nějakých příležitostech, potřebuju si získat respekt... Ty vidíš jen svejma očima to, co máš před sebou, vidíš, že nikdo z těch lidí nevypadá stejně nebo podobně jako ty. Seš prostě jinej než ostatní, nezapadáš (Radim).

Je tak nucen svou genderovou identitu i sexuální orientaci maskovat, jelikož se obává negativních dopadů. Denis naproti tomu zažívá úlevu díky své sexuální orientaci, ale zároveň reflektuje napětí vyplývající z toho, že jako cisgender muž na fakultě příliš nezapadá. Uvědomuje si svá privilegia v patriarchálním kontextu a snaží se s nimi pracovat:

Myslím, že se na fakultě neprojevují jako otevřeně queer a dokud nezačnu otevřeně projevovat svoje názory, tak ke mně lidi můžou bejt podezřívaví. Že můžu působit jako narušující prvek (Denis).

Ve vzdělávacích centrech však nelze vnímat přítomnost pouze žákovských a učitelských kolektivů, ale i školních poradenských pracovišť. Ty popisují Smetáčková a Macháčková (2024), které uvádí, že jde o klíčový prvek pro tvorbu inkluzivního prostředí. Výchovné poradkyně a poradci či školní metodičky a metodologové prevence mají tvořit takové prostředí, ve kterém se studující cítí respektováni a podporováni. Petr a Elian sdílí své zkušenosti s těmito institucemi. Petr popisuje pozitivní zkušenost s poradcem, který mu poskytl podporu i v otázkách spojených s genderovou identitou:

Na střední jsme měli školního poradce, s tím jsme spolu trávili dost času... řešili jsme tak nějak všechno, on mi tak nějak říkal, necejtíš se prostě takhle, že takhle chodíš oblíkanej, aby nebyly vidět prsa a takový věci.... Dá se říct, že i on na to připravil rodiče, protože on si je tam jednou i zavolal a říkal, že je možný, že i tohle v budoucnosti bude realita (Petr).

Naopak Elian popisuje zcela odlišnou zkušenost. Když čelil šikaně kvůli své identitě, nebyl školní psychologkou podpořen:

Spolužáci přinesli informaci, že mě viděli líbat se s klukem, což byla ale trans holka... nějak se to dostalo k vyučujícím, nějak jsem jim ani neříkal, že mě vydírají. Oni to pak začali řešit, dostalo se to ke školní psychologce, která mi řekla, že si za všechno můžu samx... Já jsem tam ani nešlx aby mi pomohli, spíš mě tam nutili jít zaměstnanci školy (Elian).

V moment, kdy se dostalx do kontaktu s pracovištěm, které jim mělo zajistit podporu v náročné situaci, se setkalx s odmítnutím. Byl to jeden z důvodů, proč dané vzdělávací centrum opustilx. Na to však měl vliv i přístup zaměstnanců k jejich zdravotnímu stavu:

V té době jsem hodně navštěvovalx lékaře a měli jsme nějakou praxi v ateliéru. Mistrová v tom ateliéru mi po nějaký době řekla, že mi nedá zápočet. Řekla něco, že nemám chodit k doktorům, ale radši umřít (Elian).

Ve vzdělávacích centrech mají velký vliv na komfort studentstva žakovské a učitelské kolektivy, které mohou skrz pozitivní přístup zajistit inkluzivní prostředí, jak lze vidět na zkušenostech Rozálie, Denise a Jamie. Tato inkluze a otevřenost také může z heteronormativního a heteronormatizujícího prostoru (Pitoňák, 2014) vytvořit queer prostor, ve kterém lze najít úlevu. Mohou se ale stát také místem útlaku, což ukazují zkušenosti Elianx, Radima, Petra a Robin, kteří se kvůli svým queer identitám setkali s odmítnutím, ať už ze strany spolužactva, nebo ze strany autoritativních osob.

Virtuální prostory

Virtuální prostory se vytváří mimo fyzický svět na sociálních sítích, fórech, v aplikacích nebo na dalších internetových platformách. Stávají se tak simulací lidské fantazie (Trojan, 2014). Internet umožňuje vyjádření vlastní identity bez rizika přímého konfliktu, čímž se stává bezpečnějším a anonymnějším prostředím (Šerý a Pitoňák, 2019). Petrovi internet umožnil být kým chce – vždy se prezentoval jako heterosexuální muž, a to i v době, kdy si svou trans identitu plně neuvědomoval. Jak ukazuje jeho křivka v Relief Maps (str. 41), nachází zde komfort, a to hlavně kvůli anonymitě, díky které se může svobodně a autenticky prezentovat tak, jak chce (viz rámeček anonymity dle Hartal, 2018). Oceňuje to hlavně na komunitních serverech na Discordu, které mu tuto anonymitu umožňují. Všimá si však nárůstu nenávistných projevů na queer osoby na sociálních sítích:

Já vždycky zajedu do těch komentářů a nevyjadřuju se tam. Když si to ale přečtu, tak ty lidi jsou fakt strašně hnusní vůči té komunitě (Petr).

Nebere si to osobně, ale uvědomuje si, že tyto projevy mohou být pro někoho zraňující. Svou identitu tak nikdy přímo nesdílel, protože si uvědomuje možné negativní dopady, jako

jsou výhrůžky, obtěžování nebo negativní komentáře, které uvádí Monea (2023). Těchto negativních vyjádření si všímá i Robin s Rozálií, které nepocítí ují nutnost svou identitu skrývat. Vystupují otevřeně, protože si mohou nastavit soukromý profil a kontrolovat, kdo je sleduje. Rozálie zdůrazňuje možnost volby online prostředí:

Když seš queer osoba tak nejdeš na Reddit se angažovat. Tím, jak se člověk může v těch virtuálních prostorech zapojovat jen tam, kam chce, narozdíl od reálného života, tak necítím takový útlak (Rozálie).

Elian na svých sociálních sítích vystupuje otevřeně jako nebinární a snaží zvedat povědomí o queer osobách. Ne vždy se však setkává s přijetím:

V profilu i veřejně jsem queer, mám nějaký popisky... U sebe na profilu píšu s koncovkou X, kde mám i část rodiny. Můj táta to úplně respektuje, táta o tom ví, ale nepoužívá to, tak to pak nepoužívám v soukromých konverzacích s ním... Někdy mám nějaký lidi, kde nepoužívám to X a pak třeba začnu, podle toho, jak mi kdo přijde otevřenej (Elian).

V Relief Maps lze vidět křivku na linii genderu a sexuality. Selektuje, s kým sdílí preferovaná zájmena a s kým bude používat ta binární. Jamie naopak nachází ve virtuálním prostoru plnou úlevu – cíleně vyhledává queer online komunity, například fandomy, které jí umožňují svobodně vyjadřovat svou identitu:

Setkávají se tam queer osoby, tvoří fanfikce, píšou příběhy a tvoří si ten prostor. Asi mi scházel kontakt s komunitou a cítila jsem potřebu být aktivní v komunitě a tady jsem viděla tu příležitost. Je to taková charakteristická věc, že se tam scházejí alternativní a queer lidi... Protože tahle skupina byla tak explicitně queer tak snad všichni, koho jsem znala, byli nějakým způsobem queer. V těch fandomech byla vždycky nějaká podpora těch queer lidí, byl tam ten shipping (Jamie).

Fandom, ve kterém se pohybovala byl zaměřený na seriál *Our flag means death*. V tomto seriálu byly všechny postavy otevřeně queer, a tak očekávala, že bude queer i členstvo fandomu. Předpokládala zastání a aktivní kroky od ostatního členstva fandomu v případě, že by tento virtuální bezpečný prostor někdo narušil. Jde o rámeček ochrany, který popsala Hartal (2018). Jamie však také zmiňuje iliberální osoby, které se poslední roky začaly angažovat ve

skupinách fandomů. Postoje iliberálních osob se dle Jamie často neschází s postojem těch, kteří jsou queer, hlavně v oblasti *shippingu*. Při *shippingu* členové fandomu propojují postavy do romantických či jiných vztahů. Dochází tak ke konfliktům a narušení bezpečného vytvořeného prostředí, ve kterém se každý člověk mohl svobodně projevit.

Přátelství, které se ve fandomech tvoří se často přenáší do fyzického světa, například skrz akce jako je *Comics-con*. Na těch se Jamie cítí spíše bezpečně, jelikož se vybudovaná sounáležitost přenáší do fyzického světa. O propojení fyzického a virtuálního světa mluví i Denis. Má zkušenost se seznamovací aplikací Grindr. Tato aplikace propojuje fyzické prostory a virtuální queer prostory, kdy se uživatelé a uživatelky vzájemně vyoutují ve virtuálním prostoru, což se následně přenáší i do toho fyzického při cíleném či náhodném setkání:

Je to způsob, jak dáváš ven svou identitu, najednou lidi, který potkáš běžně, tak najednou o sobě víte, že jste queer a zároveň to tak queerí ten prostor, že si najednou uvědomíš, že tady žijou další queer lidi, kteří normálně vidět nejsou (Denis).

Vnímá tak pozitivní vliv, který má Grindr na fyzické heteronormativně strukturované prostory, zároveň však zmiňuje uživatelstvo, které nepoužívá své vlastní fotky či jméno (viz rámeček anonymity dle Hartal, 2018). Při otevřeném zobrazení vlastní osoby tak může dojít k jednostrannému coming outu, což může dělat prostor o něco méně bezpečný. Podle Denise to však nesouvisí s jednotlivci samotnými, ale spíše s jejich obavami z heteronormativního prostředí. Nesdílejí osobní informace právě kvůli propojení své identity s fyzickým světem. Skrývání identifikačních znaků tak může být strategií, jakým queer lidé v prostoru navigují.

Virtuální prostory tedy fungují jako platformy pro komunikaci, komunitní vazby či seznamování. Umožňují svobodnější a autentičtější vyjadřování (Šerý & Pitoňák, 2019). Zároveň však queer osoby mohou být vystaveny negativním projevům a při propojení s fyzickým světem i nečekaným coming outům. Ve srovnání s fyzickými prostory vnímají respondenti vyšší míru komfortu právě díky absenci přímého nebezpečí a možnosti regulace kontaktů. Tato anonymita však není pouze pozitivní – může totiž zároveň podporovat narativ nutnosti skrývat vlastní identitu, místo aby podporovala její svobodné a plné vyjádření.

Festival Pride

Festival Pride, jehož součástí je i pražský průvod hrdosti, se dá dle Pitoňáka (2014) chápat jako dočasně queer prostor. Koná se v průběhu určitého časového období ve veřejném

prostoru skrz přítomnost queer osob a konání queer událostí, čímž dočasně přetváří jinak běžně heteronormativní prostor v queer prostor.

Radim má k Pridu pozitivní přístup, jelikož jde o festival, který cílí na širokou sortu lidí. Zmiňuje workshopy, vzdělávací akce nebo průvod, které vnímá jako dostatečně obsahově rozmanité. Jak je zobrazeno v jeho Relief Maps (str. 45), vnímá ho jako bezpečný prostor, díky přítomnosti dalších osob, ohlášení akce z právního hlediska a díky absenci negativní zkušenosti. Stejnou křivku lze vidět u Petra. Ten ale vnímá i jeho negativní vlastnosti. Přijde mu, že Pride v posledních letech nesdílí původní myšlenku hrdosti:

Má to bejt pochod za práva gayů, leseb a tady těch lidí, aby ty lidský práva byly stejny. Ty lidi v tý komunitě to přeháněj a pak právě z toho vzniká ta nenávisť. Jako je to na jednu stranu i hezká věc, že se tam lidi scházej... Ani nevím, jak jinak to lidem ukázat (Petr).

I přes výhrady, které k tomuto festivalu má, však oceňuje jeho podstatu a prostor, který vytváří pro zobrazení queer osob ve veřejném prostoru. Podobný postoj má Rozálie, která zmiňuje komerčnost daného prostoru, což dle ní narušuje autentičnost festivalu. Rozálie však Pride nevnímá jako místo úlevy, ale spíše útlaku, hlavně na rovinách zdravotního postižení, genderu, sexuální orientace, sociálně-ekonomické třídy a věku. Zdravotní stav ve spojení s věkem ovlivňují její možnost účastnit se akce ve veřejném prostoru, který podle ní přehlíží potřeby osob se zdravotním postižením. To popisuje i Jamie, která Pride navštívila několikrát:

Pro mě je největší negativita senzorický přetížení. Je tam hrozně moc lidí, je tam hluk. Jsem tam ale vítaná. Ten člověka se tam cítí bezpečně, vítaně (Jamie).

I přes jisté nepříjemné pocity, které pociťuje kvůli své zdravotní kondici, na rovině svého genderu a sexuální orientace cítí plnou úlevu. To však nesdílí Rozálie, která se od LGBTQ+ komunity distancuje kvůli dřívějším negativním zkušenostem. Některé osoby, které se označovaly za členy LGBTQ+ komunity, ji v minulosti tlačili do striktních kategorií pansexuality a nebinarity, i přes to, že svou genderovou identitu i sexuální orientaci označuje jako fluidní. Obává se tak, že se nesetká s přijutím:

Vyloženě se bojím říct, že jsem genderqueer, protože prostě očekávám že to bude – aha, ale na tobě to není vidět, ty působíš jako cis holka. I od LGBTQ+ komunity to očekávám... ta komunita je tak inkluzivní až není (Rozálie).

Stejnou myšlenku jako Petr a Rozálie sdílí i Elian. Oceňuje rozmanitost, kterou Pride nabízí, avšak kritizuje jeho komerčnost. Vnímá ho převážně jako bezpečný, ale reflektuje křehkost tohoto pocitu:

Částečně se tam cítím bezpečně a cejtím se tam rozhodně reprezentovanx. Je tam ale i ta druhá stránka, že je fakt hodně komerční. Jsou tam složky, co mě mají chránit a neočekávám útok od lidí, co tam jdou se mnou. Ale všechno kolem toho, cesta tam a cesta zpátky, je jedna z nejnebezpečnějších z celého roku. Je tam nejvíc odpůrců, spousta napadení (Elian).

Pocit'uje tak vliv veřejnosti daného prostoru, kdy zaznamenává i negativní reakce. Jak popisuje Pitoňák (2014), v dočasně queer prostorech je vyšší riziko konfliktu s většinovou společností. Toho si je vědomx jak Elian, tak i Denis. Pro Denise je Pride prostor pro svobodné vyjádření, ale i prostor, kde si všímá útoků od vnějších prvků, které mu toto bezpečí narušují. Pride pojmenovává jako *šedou třetí zónu*:

V momentě, když seš na Pridu, tak je celej prostor jakoby queer, ale zároveň se dostávají i další anti-queer prvky typu protestujících na stranách, který na tebe pokřikují. To jsou momenty, kdy se člověk necítí úplně bezpečně (Denis).

Pride je tak velmi silně situačně ovlivněný, což se odvíjí i od jeho podstaty dočasného queer prostoru (Pitoňák, 2014). Přítomnost policie, zajištění prostoru a početnost komunity mohou posilovat pocit bezpečí (viz rámeček ochrany dle Hartal, 2018), avšak zároveň jsou s tímto prostorem spojena rizika, zejména riziko fyzických útoků ze strany většinové společnosti. Pride se tak stává šedou zónou, jak to pojmenoval Denis.

Queer kluby a bary

Jak uvádí Pitoňák (2014), queer kluby a bary představují permanentně queer prostory. Mají stabilní přítomnost queer osob a komunitních praktik. Tyto prvky mohou podporovat pocit

bezpečí a podporovat svobodný a autentický projev vlastní identity mimo dohled heteronormativních struktur.

Tuto roli queer klubů a barů potvrzují zkušenosti Radima i Petra, kteří je vnímají jako místa plného komfortu a autenticity. Radim pozitivně hodnotí kontaktnost, která se v queer klubech odehrává za zavřenými dveřmi. Pro něj se jedná o únik z veřejného prostoru, kde mohou být neheterosexuální projevy ohrožující (viz rámeček separace dle Hartal, 2018). Denis tento prvek vnímá opačně. I přes to, že vnímá plnou svobodu v projevení vlastní sexuální orientace, popisuje queer kluby jako příliš sexualizované:

Je to queer prostor, ale ne bezpečnej prostor. Subjektivně to nevnímám jako safe space. Je to bezpečný ve smyslu, že se můžeš svobodně projevovat jako gay člověk, skrz projevy sexuality, který jsou jinde neakceptovatelný. Můžeš se na tanečním parketu líbat s kým chceš jakýhokoli genderu. Na druhou stranu mám pocit, že jsou ty prostory hodně sexualizovaný. To je v pohodě, jen na mě je ta norma moc silná (Denis).

Z výpovědi Denise vyplývá, že i když je prostor strukturálně queer, subjektivní bezpečí může být ovlivněno i normativními očekáváními uvnitř komunity. Dle jeho zkušenosti například tlakem na otevřenou sexualitu. To, co pro Radima bezpečí tvoří Denis naopak vnímá jako nepříjemné. Tento kontrast je v souladu s tvrzením Roestone Collective (2014).

Zkušenosti dalších zúčastněných ukazují, jak se do prožívání queer klubů propisují různé formy marginalizace, které nejsou spojeny pouze se sexualitou či genderem. Jamie například popisuje úzkostné stavy, které se pro ni v přeplněném a hlučném klubu znásobují. Na rovině genderu a sexuality sice úlevu pocítuje, avšak kvůli zahlcenosti a dynamice daného prostoru pocítuje útlak v rovině zdravotního postižení. Podobné formy útlaku pojmenovává i Rozálie, která se kvůli svému zdravotnímu znevýhodnění v těchto prostorech necítí vítána. Kluby popisuje jako hlučné, s nedostatkem míst k sezení, bez jakékoliv úpravy pro tělesně postižené osoby. Její zkušenost se však neodehrává pouze v rovině přístupnosti – Rozálie zároveň pocítuje napětí LGBTQ+ komunitě. Necítí v ní přijetí své identity, naopak popisuje tlak na zapadnutí do striktních kategorií. Její odstup od queer prostorů tedy vzniká na průsečíku zdravotního postižení, genderu a queer identity. Bezpečí by si však vytvořila skrz přítomnost druhé osoby, díky které by necítla obavy z možné opakované negativní zkušenosti. Zkušenost Elianx také ukazuje, že queer kluby jsou často nepřístupné pro osoby, které mají menší finanční příjmy, nebo jiná náboženská přesvědčení:

To náboženství nijak neprojevují, ale většinou jsou tyhle podniky hodně proti náboženství. To je na mě moc tlak. Všichni taky očekávají, že lidi mají peníze, co budou rozhazovat a dávat dýška. Pro člověka, co nemá moc peněz se člověk může setkat s opovržením (Elian).

Jak zmiňovala většina spoluautorstva, queer kluby a bary jsou explicitní queer prostory. Jsou prezentovány jako místa pro autentické a svobodné vyjádření, což však nemusí být zákonitost. Z výpovědí je vidět, že queer kluby a bary mohou pro někoho znamenat svobodu a možnost být sám sebou. Pro jiné ale mohou být zároveň místem tlaku, vyloučení nebo napětí. To, jak se osoby v prostoru cítí bezpečně, totiž není jen o tom, na koho cílí, ale i o tom, jak reaguje na další diskriminační faktory. I když je prostor strukturálně otevřený, nemusí být automaticky otevřený pro každého. Lze tak vnímat význam intersekcionalního přístupu (Crenshaw, 2013).

Komunitní centra

Do kategorie komunitních center řadím prostory, které jsou otevřené k trávení volného času, případně cílené na určitou skupinu osob. Jde o místa, která mohou cílit na queer osoby a kde se queer identita může výrazně projevit. Jamie, Petr ani Denis s těmito prostory zkušenost nemají. Jamie a Denis říkají, že nikdy necítili potřebu navštívit komunitní centrum. Petr zkušenost nesdílí, protože v menším městě, kde bydlí, nemá příležitost taková centra navštěvovat.

Robin i Rozálie zmiňují anarchistické centrum v Praze. Jde o menší anarchistické centrum, kde se dá buďto trávit volný čas, nebo kde se konají workshopy či přednášky na různá témata. Pro Robin je toto centrum stále spíše bezpečným prostorem, avšak s proměnou osob, které tento prostor navštěvují, se jí plné bezpečí lehce narušilo. To popisuje i Rozálie, která tento prostor navštěvovat přestala, když se změnila jeho atmosféra:

My jsme tam přestali chodit ve velký skupině, protože tam začali chodit děcka. Je tam komunitní lednička a oni tam začali chlastat, dělat bordel. Nám to vadilo. Hodně z nás tam přestalo chodit (Rozálie).

Z jejího vyprávění je patrné, že pocit bezpečí nevychází jen z deklarovaného zaměření prostoru, ale ze skutečné přítomnosti důvěryhodných lidí. Absence druhé komfortní osoby se u ní v Relief Maps objevuje jako důvod útlaku. Podobně jako v jiných částech výpovědi ukazuje, že bezpečí není dané samotným prostorem, ale druhými lidmi. Pro Radima je charakter komunitních center to, co je dělá bezpečné. Současně ale poukazuje na to, že i uvnitř queer komunit mohou vznikat neviditelné hierarchie:

Když je to centrální identita, co ty lidi spojuje, tak není žádný důvod se cítit nějak hostilně nebo v nebezpečí. To vyjádření je vlastně ta centrální myšlenka toho centra... Homosexuální cisgender muži ale často nevnímají, že nějací lidi v té komunitě mají i jinou genderovou identitu. Pak se tam tvoří ty rozdíly, který si děláme sami. Někdy jsou moc homogenní, nezohledňují různé příběhy a různé identity (Radim).

Jeho výpověď poukazuje na nutnost rámce inkluзивity, kterou popisuje Hartal (2018). Zároveň však ukazuje, že jeho dosažení není samozřejmé. Bezpečí zde tedy není absolutní, ale podmíněné tím, jak moc jsou různé identity skutečně vnímané a reflektované.

Elian vzpomíná na již zaniklé komunitní centrum Pavlač na Žižkově. Tento prostor byl určený pro osoby nižšího postavení a zároveň pro queer osoby. Zde lze vnímat význam rámce ochrany (Hartal, 2018). Zmiňuje, že u zaměstnanců a zaměstnankyň očekával zakročení v případě, že by došlo k ohrožení někoho z návštěvníků a návštěvnic. Předpokládá ostrahu, proškolenost obsluhy, nebo zakročení od ostatních přítomných:

V prostorech, které se prezentují tak, že v nich nebude docházet k nějaký diskriminaci a násilí, tak předpokládám, že zaměstnanci ví, co dělat, když k tomu dojde a že aktivně a rychle zakročí (Elian).

Výpovědi ukazují, že komunitní centra nejsou automaticky bezpečná, ani když se jako bezpečná prezentují. To, co z nich bezpečné prostory dělá je to, jak se v nich lidé skutečně k sobě chovají. Prostor sám o sobě nestačí, protože jde o lidi, důvěru, schopnost reagovat a ochota zohledňovat různorodost zkušeností. Objevují se tu i vnitřní limity. Jak popisuje Radim, i queer prostory můžou být homogenní a nevnímat některé části komunity. To je moment, kdy se pocit bezpečí začne vytrácet. Jak říká, rozdíly si někdy vytváříme sami, když nevidíme, že queer identita není jedna. Vzpomínka Elian na prostor, kde se dalo spolehnout na to, že někdo

zakročí, když se něco děje, zas ukazuje, že bezpečí se neodehrává jen mezi lidmi, ale i ve strukturách, pravidlech a očekáváních.

Queer ulice

Veřejné prostory jsou dle Valentine (1996) jsou často vnímány jako přirozeně či automaticky heterosexuální. To se projevuje například tím, že heterosexuální osoby mohou na veřejnosti svobodně vyjádřit náklonnost svým partnerům, například držením za ruce. Pro queer páry může být stejný projev náklonnosti potenciálně ohrožující. Existují však místa, která tuto dominantní heterosexuální prostoru narušují. Jedním z nich je queer ulice, která je nejen prostorem pro svobodné vyjádření náklonnosti, ale i prostorem, ve kterém se objevují podniky či obchody orientované na queer osoby (Pritchard, et al., 2002). Jedná se o permanentně queer prostory (Pitoňák, 2014), které mají (narozdíl od queer klubů) svou viditelnou a stabilní přítomnost ve veřejném prostoru.

V českém kontextu je tento typ prostoru spíše neznámý. Někteří se s pojmem queer ulice nesetkali vůbec, jiní o jejich existenci vědí, ale nemají s nimi osobní zkušenost. Přesto se v jejich výpovědích objevují určité představy o tom, jak by takové místo mohlo působit – a tyto představy jsou do velké míry formovány jejich osobními zkušenostmi s marginalizací. Jamie, Petr, Denis ani Robin nepředpokládají, že by v queer ulici zažívali nějaký útlak. Ani jedna ze zmíněných osob však nevnímá nějakou z ulic, kterou navštěvují, jako queer. Robin a Petr o existenci queer ulic nevěděli, proto nemohli popsat, co si pod tímto pojmenováním představují. Denis a Jamie o konceptu queer ulic však věděli. Představují si je jako ulice nebo čtvrti ve městech, které budou explicitně označeny queer symboly — Jamie zmiňuje konkrétně duhové vlajky — a ve kterých bude zjevná přítomnost queer osob.

Eliax však očekává možný pocit vyloučení na základě genderu a náboženství. Upozorňuje na to, že explicitně queer prostory mohou zároveň působit vylučujícím dojmem vůči lidem s náboženským přesvědčením, zejména pokud se předpokládá, že queer komunita je převážně ateistická. Zároveň reflektuje, že v době, kdy místa cílené na queer osoby aktivně navštěvovalx, se identifikovalx jako muž, a bylx plně přijímanx. Neví však, zda by stejné přijetí platilo i pro jejich současnou nebinární identitu. Rozálie vyjadřuje pochybnosti ohledně inkluze osob se zdravotním znevýhodněním, zejména těch osob, na kterých postižení není na první pohled patrné. V rámci Relief Maps se u ní projevuje pocit útlaku zejména na základě věku a zdravotního postižení. Tento pocit se však objevuje i v rovině genderové identity a sexuální

orientace, kdy předpokládá, že by její fluidní sebeidentifikace nemusela být v takovém prostoru plně akceptována.

U většiny účastníků se vztah ke queer ulici zakládá spíše na představách a domněnkách než na osobních zkušenostech. Výjimkou je Radim, který žije v Nizozemí a popisuje svou zkušenost s ulicí Reguliersdwarstraat v Amsterdamu. Tato oblast je vymezena patníky a zahrnuje podniky a restaurace s queer tematikou. Na jejím začátku jsou umístěny nápisy a symboly, které explicitně signalizují queer přítomnost, což jsou charakteristiky permanentně queer prostoru (Pitoňák, 2014). Jak Radim uvádí, nejde přímo o ulici samotnou, ale o konkrétní bary a podniky, které tam jsou. Nikde se však neseťkal žádnou formou marginalizace či potřeby se zmenšovat.

Zkušenosti a představy spoluautorstva ukazují, že queer ulice není automaticky prostorem bezpečí pro všechny. I když může působit jako místo svobody a přijetí, zároveň v sobě nese určité předpoklady o tom, kdo do něj patří. Ukazuje se, že nestačí jen přítomnost symbolických označení, ale záleží i na tom, kdo v tom prostoru může být naplno sám sebou, bez ohledu na gender, věk, nebo víru.

Mnohé hlasy mluví spíš o představách než zkušenostech – a právě tyhle představy často odhalují, kde se lidé už dřív cítili nevítaní. V českém kontextu se nikdo ze spoluautorstva s queer ulicí neseťkal. Možná i proto, že podpora queer života ze strany státu je omezená. Česko podle ILGA-Europe (2025) naplňuje pouze 33 % právních a politických kritérií pro rovnost queer osob, v porovnání s Nizozemím, kde se Radim s queer ulicí seťkal, dosahuje více než 63 %. Rozdíl ve viditelnosti těchto prostorů tak nemusí být náhodný, ale může odrážet i širší institucionální podmínky, ve kterých se queer život odehrává.

Závěr

Tato práce si kladla za cíl identifikovat klíčové faktory, které utvářejí pocit bezpečí queer osob v queer prostorech. Prostřednictvím hloubkových rozhovorů a vizualizační metody Relief Maps byly zkoumány různé podoby prožívání bezpečí a jeho vztah k sociálním a prostorovým kontextům. Zároveň se práce věnovala tomu, jak queer osoby konceptualizují queer prostory a zda je vnímají jako bezpečné.

Z výpovědí spoluautorstva vyplývá, že prožívání bezpečí je hluboce subjektivní, situační a proměnlivé. Pro některé (např. Robina, Jamie či Rozálii) je klíčové, aby jejich genderová identita nebyla zpochybňována; pro jiné (např. Denisa a Radima) znamená bezpečí možnost autentického sebevyjádření. Elian jej vnímá jako absenci přímého násilí, zatímco pro Petra představuje bezpečí především soukromí. Tyto různé definice bezpečí se však prolínají a mění dle kontextu, ve kterém je bezpečí vyjednáváno a prožíváno.

Spoluautorstvo využívalo řadu strategií, kterými si v různých prostředích zajišťovalo bezpečí a důstojnost. Patří sem například passing, coming out, nebo strategické maskování. Tyto strategie byly voleny situačně, přičemž jejich význam se lišil. Jamie vnímá passing jako nutný kompromis pro zachování bezpečí za cenu potlačení autenticity, pro Petra je passing afirmace úspěšné tranzice.

Potvrdilo se, že bezpečí není automatický či univerzální pocit, ale že jde o silně situační, kontextuální a subjektivní pocit, který se odvíjí od dřívějších zkušeností a sociální a prostorové dynamiky. Ovlivňuje ho nejen konkrétní prostor, ve kterém se odehrává, ale i další diskriminační faktory, jako je věk nebo zdravotní stav, což odkazuje na význam a důležitost intersekcionalního přístupu a vysvětluje též jak složité je redukovat menšinový stres, který vychází například z prožívaného strachu z odmítnutí.

Jako faktory, které podporují bezpečí lze však identifikovat přítomnost podobně smýšlejících či otevřených osob, nebo jasná identifikace prostoru jako queer. Queer prostory se dle výpovědí spoluautorstva dají vnímat jako prostory, které tvoří queer osoby, nebo které jsou cíleny na osoby, které se jako queer identifikují. Můžou být queer pouze pro jednotlivce či skupinu, která se v daném prostoru pohybuje. Nemusí se vázat k jasně vyznačenému místu, jsou proměnlivé a jak se ukázalo, tak i křehké. Jako zjevně queer prostory se jeví ty prostory, které explicitně zobrazují cílenost na queer osoby skrz symboly, nebo ty prostory, ve kterých lze vnímat stabilní přítomnost queer osob. Tato zjištění navazují na koncept permanentních queer prostorů (Pitoňák, 2014).

Queer prostory mohou sloužit jako místa úlevy od heteronormativního tlaku. Většina spoluautorstva je vnímala jako relativně bezpečné. Nicméně jak uvádí Hartal (2018) a jak ukázal i tento výzkum, i v těchto prostorech mohou vznikat nové normy a hierarchie, které vylučují některé osoby, např. se zdravotním znevýhodněním či z nižších sociálně-ekonomických tříd. Vliv na prožívání bezpečí v queer prostorech mohou mít i dřívější negativní zkušenosti (viz Rozálie).

Využití intersekcionalního kvalitativního přístupu se v kontextu tohoto výzkumu ukázalo jako velmi přínosné. Využití nástroje Relief Maps umožnilo zprostředkovat vyšší vnímavost spoluautorstva k reflexi toho, jak navigují své každodenní životy a také snížilo jinak typickou náročnost a abstraktnost intersekcionalního přístupu, nejen u začínajících výzkumníků a výzkumnice. Při užším geografickém zaměření by však bylo možné uvažovat o kvantitativním designu, který by mohl přinést poznatky od většího počtu participujících. Získané výsledky by se daly využít jako podklad pro tvůrce veřejných politik při tvorbě bezpečných prostředí. Cíl této práce však nebylo získat poznatky vyššího počtu osob, ale získat poznatky, které zviditelní subjektivní prožívání a vnímání.

Je třeba rovněž reflektovat výzkumnou pozici – ačkoli se výzkumnice neidentifikuje jako queer osoba, nelze jednoznačně určit, zda a jak tento fakt ovlivnil sdílení výpovědí. Do budoucna by bylo přínosné zkoumat, jak se zkušenosti queer osob proměňují v souvislosti s jejich vizuálním vystupováním a strategií navigace různými prostředími. Zvláštní pozornost by si zasloužily i zkušenosti queer osob mimo velká města. Výsledky podobných studií mohou být využity při vytváření inkluzivnějších a bezpečnějších prostorů pro různé queer komunity a pro osoby, které ke zjevně queer prostorům nemají přístup.

Bibliografie

- Bell, D., & Valentine, G. (1995). *Mapping desire: Geographies of sexualities*. Routledge.
- Brant, C. A. (2017). How do I understand the term queer? Preservice teachers, LGBTQ knowledge, and LGBTQ self-efficacy. In *The Educational Forum* (Vol. 81, No. 1, pp. 35-51). Routledge.
- Butler, J. (2004). *Precarious life: The powers of mourning and violence*. Verso Books.
- Cosier, K. (2009). Creating safe schools for queer youth. In *Handbook of social justice in education* (pp. 285-303). Routledge.
- Crenshaw, K. (2013). Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. In *Feminist legal theories* (pp. 23-51). Routledge.
- Drescher, J. (2012). What's in your closet. In J. Drescher & W. Byne (Eds.), *The LGBT casebook* (pp. 3–16). American Psychiatric Publishing.
- Elder, G., Knopp, L., & Nast, H. J. (2003). Sexuality in geography. *Geography in America at the dawn of the 21st century*, 200-209.
- Flensner, K. K., & Von der Lippe, M. (2019). Being safe from what and safe for whom? A critical discussion of the conceptual metaphor of 'safe space'. *Intercultural Education*, 30(3), 275–288.
- Franken, M., Woodward, A., Bagilhole, B., & Cabo, A. (Eds.). (2009). *Teaching intersectionality: Putting gender at the centre*. Central European University Press.
- Gekoski, A., Gray, J. M., Adler, J. R., & Horvath, M. A. (2017). The prevalence and nature of sexual harassment and assault against women and girls on public transport: an international review. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 3(1), 3-16.
- Giddens, A., & Müller, K. B. (2023). *Důsledky modernity* (4. vydání). Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harvard University Press.
- Goffman, E. (1979). *Gender advertisements*. New York: Harper & Row.
- Goffman, E. (2009). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Simon and Schuster.
- Guillemin, M., & Gillam, L. (2004). Ethics, reflexivity, and “ethically important moments” in research. *Qualitative inquiry*, 10(2), 261-280.
- Haraway, D. (2013). Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective. In S. Harding & L. F. Keller (Eds.), *Women, science, and technology* (pp. 455–472). Routledge.
- Hartal, G. (2018). Fragile subjectivities: Constructing queer safe spaces. *Social & Cultural Geography*, 19(8), 1053–1072.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace* (2. přeprac. a dopl. vyd.). Portál.
- Holley, L. C., & Steiner, S. (2005). Safe space: Student perspectives on classroom environment. *Journal of Social Work Education*, 41(1), 49–64.
- ILGA-Europe. (2025). *Rainbow Europe Map – Compare countries*. Retrieved June 21, 2025, from <https://rainbowmap.ilga-europe.org/compare/>
- Ingram, G. B., Bouthillette, A., & Retter, Y. (1997). Queers in space. In G. B. Ingram, A. Bouthillette, & Y. Retter (Eds.), *Queers in space: Communities, public places, sites of resistance* (pp. 17–27).
- Jagose, A. (1996). *Queer theory: An introduction*. New York University Press.
- Kolářová, M. (2008). Na křižovatce nerovností: gender, třída, rasa/etnicita. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 9(2), 1–10. <http://www.genderonline.cz/cs/issue/10-rocnik-9-cislo-2-2008-marginalizovane-skupiny-zen-a-muzu/120>
- Křížková, A. (2018). Rubikova kostka jako metafora pro intersekcionalní přístup. *Gender a výzkum*, 19(2), 189–193. Dostupné z https://www.genderonline.cz/artkey/gav-201802-0010_the-rubik-s-cube-as-a-metaphor-for-the-intersectional-approach.php

- Lather, P. (1986). Issues of validity in openly ideological research: Between a rock and a soft place. *Interchange*, 17, 63–84.
- Matejskova, T. (2017). Straights in a gay bar: Negotiating boundaries through time-spaces. In G. Brown & K. Browne (Eds.), *Geographies of Sexualities* (pp. 151–164). Routledge.
- Matoušek, R., & Osman, R. (Eds.). (2015). *Prostor(y) geografie*. Karolinum.
- McKim, C. (2023). Meaningful member-checking: A structured approach to member-checking. *American Journal of Qualitative Research*, 7(2), 41–52.
- McLeod, S. (2023). *Maslow's hierarchy of needs*. Simply Psychology. Dostupné z <https://www.simplypsychology.org/maslow.html>
- Meyer, I. H. (1995). Minority stress and mental health in gay men. *Journal of health and social behavior*, 38-56.
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological bulletin*, 129(5), 674.
- Misra, J., Curington, C. V., & Green, V. M. (2024). Methods of intersectional research. In *Intersectional Experiences and Marginalized Voices* (pp. 10-29). Routledge.
- Monea, A. (2023). *The digital closet: How the internet became straight*. MIT Press.
- Novotná, H., Špaček, O., & Šťovičková, M. (2019). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.
- Pascar, L., Hartal, G., & David, Y. (2018). Queering safety? An introduction. *Borderlands e-journal*, 17(1), 1–11.
- Pascar, L., David, Y., Hartal, G., & Epstein, B. W. (2022). Queer safe spaces and communication. In *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. Oxford University Press.
- Pitoňák, M. (2013a). Prostorovost, institucionalizace a kontextualita heteronormativity: Studie vyjednávání neheterosexuálních identit v Česku. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 14(2), 27–40.

Pitoňák, M. (2013b). *Queer geografie Česka: Heteronormativita prostoru* [Rigorous thesis, Univerzita Karlova]. CU Digital Repository. Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/56587>

Pitoňák, M. (2014). Queer space(s). In R. Matoušek & R. Osman (Eds.), *Prostor(y) geografie* (pp. 123–146). Karolinum.

Pitoňák, M. (2019). V sexuálním closetu / Geografie „ne-heterosexuálních lidí“. In R. Osman & L. Pospíšilová (Eds.), *Geografie „okrajem“: Každodenní časoprostorové zkušenosti* (pp. 147–182). Univerzita Karlova.

Pitoňák, M. (2021). Sexual orientation as an overlooked variable: Terminological, methodological, and contextual issues concerning sexuality measurement as part of “representative” surveys. Do 4% still count? *Československá psychologie*, 65(5), 440–458.

Pitoňák, M. (2022). Menšinový stres v perspektivě zdravotních nerovností mezi heterosexuálními a neheterosexuálními lidmi. *Československá psychologie*, 66(6), 499–518.

Pitoňák, M., & Macháčková, M. (2023). *Být LGBT+ v Česku 2022: Výzkumná zpráva*. Národní ústav duševního zdraví. Dostupné z <http://lgbt-zdravi.cz/WEB/wp-content/uploads/2023/02/BvtLGBTQvCesku2022report.pdf>

Pitoňák, M., Potočár, L., & Formánek, T. (2024). Mental health and help-seeking in Czech sexual minorities: A nationally representative cross-sectional study. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 33, e24.

Pritchard, A., Morgan, N., & Sedgley, D. (2002). In search of lesbian space? The experience of Manchester's gay village. *Leisure Studies*, 21(2), 105–123.

Ramazanoglu, C., & Holland, J. (2002). *Feminist methodology: Challenges and choices*. SAGE Publications.

Reinharz, S., & Davidman, L. (1992). *Feminist methods in social research*. Oxford University Press.

Robinson, B. A. (2016). Heteronormativity and homonormativity. *The Wiley Blackwell encyclopedia of gender and sexuality studies*, 1-3.

Rodó-de-Zárate, M. (2014). Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: reflections from youth research in Manresa, Catalonia. *Gender, place & culture*, 21(8), 925-944.

Roestone Collective. (2014). Safe space: Towards a reconceptualization. *Antipode*, 46(5), 1346-1365.

Sedgwick, E. K. (2008). *Epistemology of the closet* (Updated with a new preface). University of California Press.

Serano, J. (2016). *Whipping girl: A transsexual woman on sexism and the scapegoating of femininity*. Hachette UK.

Smetáčková, I., & Braun, R. (2009). *Homofobie v žákovských kolektivech: Homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách – jak se projevuje a jak se proti ní bránit: Doplnkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Úřad vlády České republiky. Dostupné z https://vlada.gov.cz/assets/udalosti/homofobie_web.pdf

Smetáčková, I., & Macháčková, M. (2024). *V rozmanitosti je síla: Příběhy LGBT+ studujících*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

Sullivan, N. (2003). *A critical introduction to queer theory*. New York, NY: NYU Press.

Šerý, O., & Pitoňák, M. (2019). „Queer podniky“ v Brně. *Sociální Studia*, 16(1), 79–102. Dostupné z https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/12277

Takács, J., Mocsonaki, L., & Tóth, T. (2008). Social exclusion of LGBT people in Hungary [Research report]. Dostupné z <https://mek.oszk.hu/06600/06641/06641.pdf>

Trojan, J. (2014): Virtuální prostor. In: Matoušek, R., Osman, R. (eds.) *Prostor(y) geografie*. Karolinum, Praha, 19–32.

Valentine, G. (1996). (Re)Negotiating the ‘heterosexual street’: Lesbian productions of space. In N. Duncan (Ed.), *BodySpace: Destabilizing geographies of gender and sexuality* (pp. 146–155). Routledge.

Valentine, G. (2007). Theorizing and researching intersectionality: A challenge for feminist geography. *The professional geographer*, 59(1), 10-21.

Warner, M. (1993). *Fear of a queer planet: Queer politics and social theory*. University of Minnesota Press.

Yoshino, K. (2006). *Covering: The hidden assault on our civil rights*. Random House.

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) (ve znění pozdějších předpisů), Sbírka zákonů ČR, částka 58 (2009).
<https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=198&r=2009>

Zháněl, J., Hellebrandt, V., & Sebera, M. (2014). *Metodologie výzkumné práce* (Vol. 1). Masarykova univerzita.

Přílohy

Příloha A: Informovaný souhlas

Název studie: Klíčové faktory pocitu queer osob v kontextu queer prostorů (Bakalářská práce na Fakultě Humanitních Studií, Univerzita Karlova)

Výzkumnice: Štěpánka Navrátilová, 3. ročník Studium humanitní vzdělanosti na Fakultě Humanitních Studií, Univerzita Karlova

Vedoucí práce: RNDr. Michal Pitoňák, Ph.D. Katedra aplikovaných sociálních věd, Fakulta Humanitních Studií, Univerzita Karlova

Kontaktní informace: stepankanavratilova@seznam.cz

Období konání výzkumu: Květen 2025

Účel studie:

Tento výzkum má za účel zkoumat klíčové faktory, které ovlivňují pocit bezpečí queer osob v queer prostorech. Získané poznatky budou využity pro zpracování bakalářské práce, konkrétně v praktické části. Výzkum využívá metodu Relief Maps, která umožňuje zahrnout sociální, psychologickou a geografickou dimenzi v intersekcioniální perspektivě. Součástí účasti ve výzkumu je vyplnění Relief maps a hloubkový rozhovor. Upozorňuji, že rozhovor bude nahráván.

Účast a dobrovolnost v ohledu sdělování informací o vás:

Při účasti ve výzkumu nejste povinni sdělovat žádné osobní informace, které vám jsou nepříjemné. Zahrnutí osobních zkušeností a míra jejich sdílení je zcela na vás, tyto zkušenosti zůstávají anonymní. V práci nebudou uvedeny žádná data, která si nepřejete sdílet.

Anonymita a důvěrnost:

- Všechna nasbíraná data budou anonymizována, aby byla ochráněna vaše identita.
- Během výzkumu sdílejte osobní informace pouze tehdy, kdy je vám jejich sdílení komfortní.

- Žádné osobní identifikující informace nebudou použity ve výsledných výstupech bez vašeho souhlasu.
- Nasbíraná data budou bezpečně uchována v souladu s pokyny GDPR.
- Můžete zažádat o smazání dat, pro jejíž zpracování již déle není důvod

Možná rizika:

Tento výzkum může zahrnovat reflexi citlivých témat a osobních zkušeností spojených s nepříjemnými zážitky v každodenních i queer prostorech. Doporučuji účastnit se pouze v rozsahu, ve kterém se cítíte příjemně.

Ochrana dat a soulad s GDPR

Veškerá data budou zpracována v souladu s národními předpisy a GDPR. Nástroj Relief Maps neshromažďuje žádné osobní údaje, jako jsou jména či kontaktní údaje. Nahrávané rozhovory budou bezpečně uloženy a přístupny pouze výzkumníci do úspěšné obhajoby závěrečné práce, pokud nebude dohodnuto jinak.

Prohlášení o informovaném souhlasu:

Pokračováním v účasti potvrzujete, že:

- Rozumíte účelu studie a souhlasíte s účastí ve výzkumu, který bude zpracován v závěrečné práci
- Jste si vědomi, že správcem získaných dat se stává výše uvedená studentka
- Jste si vědomi, že nejste nuceni sdělovat žádné osobní údaje, které vám nejsou příjemné a rozhovor můžete kdykoliv ukončit.
- Jste si vědomi, že rozhovor bude nahráván.
- Rozumíte, jak budou data shromažďována, zpracována, ukládána a kdo k nim má přístup.
- Souhlasíte s tím, aby rozhovory a informace v nich obsažené byly poskytnuty také dalším subjektům, jako je Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, a to výhradně pro účely vědeckého výzkumu v oblasti humanitních věd